

DONELAIČIO ŽEMĖ

Leidžia Kristijono
Donelaičio draugija
Leidžiamas nuo 1992 m.

2019 m.
gruodis
Nr. 4 (229)



9 772424 509001

Kaina 2 Eur

Turinys

AKTUALIJOS

K.Donelaičio draugijos narių susirinkime – aktualūs klausimai ir sprendimai	3
Paminėtos Mažosios Lietuvos (Tilžės) akto 101-osios metinės	4
Testamentinė <i>Tilžės akto</i> reikšmė	6
Lietuvos kultūros atašė Karaliaučiuje Raminta Gecevičienė: „Tai buvo sunkūs ir įdomūs darbo metai“	7
Šiauliečiai paminėjo jubiliejines sukaktis	9
Protėviai byloja žemės vardais	10

KARALIAUČIAUS KRAŠTAS

Karaliaučiuje skambėjo vaikų atliekamos lietuviškos dainos	11
Tolminkiemio plenero darbai – Karaliaučiuje	12
Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos ir etninės kultūros mokytojų rudens konferencija.....	14

K.DONELAITIS

Kristijono Donelaičio memorialiniam muziejui Tolminkiemyje – 40 metų	15
„Iššūkiai skatina telkti mintis ir jėgas“	17
Genealoginis medis parodė Donelaičių giminės gerąsias savybes	18
K.Donelaičio memorialinis muziejus pristatytas Minske	19
Skaitykime Kristijono Donelaičio „Metus“	20

PAMOKOS

Учимся говорить по-литовски	24
-----------------------------------	----

NAUJOS KNYGOS

Išleistas Kristijono Donelaičio „Raštų“ II tomas	26
Mažosios Lietuvos pažinimo knyga	26

Pirmajame viršelyje – minint Mažosios Lietuvos (Tilžės) akto 101-ąsias metines, šių metų K.Donelaičio medaliu „Širdings brolau“ buvo apdovanojota profesorė, habilituota daktarė Dalia Dilytė-Staškevičienė (dešinėje) ir lietuviybės puoselėtoja Karaliaučiaus krašte Alma Balaikaitė-Janvariova. Dar vienai nominantei Elenai Galdikienei šis medalis įteiktas gruodžio mėnesį Marijampolėje vykusios tarptautinės konferencijos - skaitymų metu (Algio Vaškevičiaus nuotr.).

Paskutiniajame viršelyje – Karaliaučiaus (Kaliningrado) istorijos ir meno muziejus, kurio pavaldume esančiame memorialiniame Kristijono Donelaičio muziejuje Tolminkiemyje (Čistyje Prudy) šiuo metu vyksta remonto darbai, yra įsikūręs XX a. pradžioje statytoje buvusioje miesto salėje (Algio Vaškevičiaus nuotr.).

Leidžia:

Kristijono Donelaičio draugija

LT-68295 Marijampolė,
Vytauto g. 28
www.donelaitis.info
draugija@donelaitis.info

Redaguoja:

Algis Vaškevičius – redaktorius,
Gintaras Skamaročius –
K.Donelaičio draugijos
pirmininkas,
Saulius Svilius – techninis
redaktorius

„Donelaičio žemės“ redkolegija:

G.Skamaročius (pirmininkas),
N.Kitkauskas, V.Gocentas,
V.Juraitis, Dž.Maskuliūnienė,
A.Matulevičius, R.Senapėdis,
V.Šilas

Spausdino AB „Spauda“,
Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Rankraštis pasirašytas spaudai
2019-12-18

Rankraščiai taisomi ir trumpinami
redakcijos nuožiūra.

Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone

Tiražas – 1200 egz.

K.Donelaičio draugijos sąskaita:
LT917044060001135106

Projektą iš dalies remia
Spaudos, radijo ir televizijos
rėmimo fondas bei VšĮ Nemuno
euroregiono Marijampolės biuras

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS



www.nemunus.info

K. Donelaičio draugijos narių susirinkime – aktualūs klausimai ir sprendimai



Susirinkimo dalyviai apsvarstė daug įvairių klausimų

A. Vaškevičiaus nuotr.

Lapkričio 29 dieną Vilniuje, Lietuvos Respublikos Seimo lankytojų centre surengtas K. Donelaičio draugijos narių visuotinis susirinkimas. Į jį atvyko draugijos nariai iš Marijampolės, Vilniaus, Šiaulių, Panevėžio bei kitų Lietuvos miestų – iš viso apie 30 dalyvių.

Draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius pateikė praėjusių metų finansinę ir veiklos ataskaitas. Draugijos dokumentus tikrinusi revizorė nustatė, kad per ataskaitinį laikotarpį pažeidimų nerasta, visos gautos pajamos ir išlaidos panaudotos pagal paskirtį, priskaitymai ir atskaitymai su atitinkamomis įstaigomis pateikti laiku ir teisingai.

Plačiau kalbėdamas apie draugijos veiklą G. Skamaročius priminė, kad ji vykde administracinę veiklą – rengė visuotinių narių susirinkimą, įvairius susitikimus, ataskaitas, taip pat buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejumi. Vykdyta draugijos populiarinimo veikla, leistas ketvirtinis žurnalas „Donelaičio žemė“,

rengta ir pateikta informacija interneto svetainei www.donelaitis.info bei draugijos paskyrai socialinio tinklo „Facebook“ puslapyje. Kartu su partneriais Vilniuje, Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovėje surengtas Mažosios Lietuvos (Tilžės) Akto 100-mečio iškilmingas minėjimas, įteikti 2018 m. apdovanojimai K. Donelaičio medaliu „Širdings brolau“.

Pirmininkas taip pat informavo, kad K. Donelaičio „Metai“ bus išleisti olandų ir graikų kalbomis. Pastarąjį vertimą ir jo leidimą iniciavo K. Donelaičio draugija, „Metų“ leidimą graikų kalba, kuri remia ir Lietuvos ambasada Graikijoje numatyta pristatyti ateinančių metų gegužę Salonikuose vykšančioje knygų mugėje

Petras Luomanas klausė, kokiose Lietuvos savivaldybėse veikia K. Donelaičio draugijos skyriai, kuriuose miestuose ta veikla aktyviausia. Vytautas Gocentas domėjosi, ar draugijos veikloje dalyvauja dvasininkai – jam buvo atsakyta, kad ir Panevėžio, ir Marijampolės skyrių veiklose, rengi-

niuose kunigai dalyvauja, dėmesį rodo ir evangelikų liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis.

G. Skamaročius priminė, kad 2021-aisiais sukaks 100 metų nuo K. Donelaičio draugijos įsteigimo, ir šios datos paminėjimui jau reikia ruoštis. V. Gocentas siūlė kreiptis į Seimą, kad būtų parengta draugijos sukakties minėjimo valstybinė programa, gautas finansavimas.

G. Skamaročius trumpai pristatė žurnalo „Donelaičio žemė“ leidybą ir planus, apie juos kalbėjo ir žurnalo redaktorius Algis Vaškevičius. Jis pasidžiaugė, kad žurnalas yra skaitomas, jį gauna daug šalies bibliotekų, leidinys nuolat platinamas įvairiuose renginiuose ir Lietuvoje, ir Karaliaučiaus krašte. Jis platinamas ir Suvalkų krašte.

V. Gocentas sakė, kad žurnalas „Donelaičio žemė“ yra įdomus, skaitomas ir gero lygio, jame pateikiama daug vertingos informacijos. Jis taip pat pažymėjo, kad draugijos veikla aktyviai nušviečiama ir socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje, kurioje nuolat pateikiama nauja informacija. Tikimasi, kad Spaudos, radijo ir

televizijos rėmimo fondas skirs paramą žurnalo leidimui ir 2020 metais.

G.Skamaročius papasakojo, kaip įgyvendinamas Lietuvos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metais programos finansuojamas projektas „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“, kurio partneriai – Šakių rajono savivaldybės administracija, viešoji staiga Nemuno euroregiono Marijampolės biuras ir Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejus, kurio pavaldume yra memorialinis Kristijono Donelaičio muziejus Tolminkiemyje (Čistyje Prudy).

Įgyvendinant projektą, jau pradėti remonto darbai klebonijoje, keičiamas jos stogas. Taip pat įgyvendinant projektą rugsėjo mėnesį surengtas abiejų šalių dalininkų pleneras Tolminkiemyje, šio plenero darbų parodos atidarymas lapkričio 27 d. įvyko Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejuje, paroda veikė beveik mėnesį. Apie šią parodą plačiau rašoma šiame „Donelaičio žemės“ numeryje. Atėinančiais metais parodos darbai bus eksponuojami Marijampolėje ir Šakiuose. Be to, bus restauruojamas Kidulių dvaro svirnas Šakių rajone, bus surengti mokymai kultūros darbuotojams, parengtas turistinis maršrutas, vyks pažintinis turas žurnalistams ir kitos veiklos.

A.Vaškevičius papasakojo, kad lankėsi minėtame Karaliaučiaus muziejuje ir susitiko su jo vadovais, aptarė būsimus darbus. Be to, jis lankėsi ir Tolminkiemyje, domėjosi remonto darbais – kol kas viskas vyksta pagal planą. Jis taip pat informavo, kad įvedus nemokamas elektronines vizas į Karaliaučiaus kraštą gerokai išaugo turistų srautas, gerokai daugiau žmonių aplanko K.Donelaičio memorialinį muziejų Tolminkiemyje.

Prieš šį susirinkimą buvo gau-

tas draugijos pirmininko pavaduotojo ir tarybos nario bei Panevėžio skyriaus pirmininko Rimvydo Banių prašymas dėl sveikatos būklės atsistatydinti iš pareigų ir siūlymas jas perleisti Steponui Kubeckui. Draugijos narys P.Luomanas sakė, kad S.Kubeckas yra labai aktyvus įvairių renginių dalyvis ir fiksuotojas, jis darbštus ir atsakingas, tad tikrai atsakingai eis jam pavestas pareigas draugijoje. Susirinkimo dalyviai bendru sutarimu pritarė, kad naujuoju draugijos pirmininko pavaduotoju ir Panevėžio skyriaus pirmininku nuo šiol bus S.Kubeckas, kuris padėkojo už pasitikėjimą ir sakė, kad toliau tęs pradėtus darbus.

G.Skamaročius kvietė ir toliau aktyviai keliauti į Karaliaučiaus kraštą, lankyti su K.Donelaičio ir kitų Lietuvos šviesuolių atminimus susijusias vietas, akcentavo, kad Tolminkiemyje esantis muziejus ir vykstant jame remonto darbams nėra uždarytas ir laukia lankytojų.

Draugijos nariai susirinkimui baigiantis sumokėjo nario mokesčių, taip pat tolesnei draugijos veiklai buvo paaukoti 77 eurai.

Susirinkime buvęs ilgameitis draugijos pirmininkas Napolys Kitkauskas džiaugėsi aktyvia draugijos veikla, linkėjo tolesnio sėkmingo darbo. Jis priminė, kad šiemet buvo išleista M.Berežnajos knyga rusų kalba apie K.Donelaitį „Stebuklinga melodija“, kuri pasakų forma jaunajam skaitytojui pateikia patrauklią informaciją apie šią asmenybę. N.Kitkauskas pasiūlė ieškoti galimybių, kad ši knyga būtų išleista ir lietuvių kalba. Taip pat siūlyta leidžiant su K.Donelaičio vardu susijusius leidinius aktyviau akcentuoti, jog dar 1977 metais poema „Metai“ buvo UNESCO įtraukta į Europos literatūros šedevrų sąrašą.

DŽ informacija

Paminėtos

Mažosios Lietuvos (Tilžės) akto 101-ųjų metų minėjimas buvo surengtas lapkričio 29 dieną Vilniuje, Lietuvos Respublikos Seimo lankytojų centre. Į jį susirinko apie 65 klausytojai, kuriems yra labai svarbus pats Aktas ir Mažoji Lietuva, jų dėka pasiekti laimėjimai.

Pasveikinimo žodį susirinkusiems pasakė K.Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius, taip pat visus sveikino Lietuvos kultūros ministerijos atstovas, buvęs Lietuvos kultūros atašė Karaliaučiuje Romanas Senapėdis. Jis priminė, kad šiame krašte gyvena didelė lietuvių bendruomenė, puoselėjanti lietuviškas tradicijas, papročius. R.Senapėdis sakė, kad Tilžės akto svarba yra labai didelė, jis aktualus ir šandien.

Viešosios įstaigos Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis savo sveikinime pabrėžė, kad esame jau 30 metų kartu, kad Tilžės akto diena minima gražiais renginiais. Jis išsakė savo giminaičių Vokietijoje ir Lenkijoje nuomonę, kad „jei kada būtum žinoję, kas ištiks Prūsiją, tai turbūt būtume glaudęsi prie Lietuvos“, - sakė jis.

Po sveikinimo žodžių buvo išklaudyti trys įdomūs, turiningi ir svarbūs pranešimai. Profesorius, habilituotas daktaras Domas Kauras savo pranešime „Tilžės aktas, signatarai ir kas po to“ labai detaliai prisiminė aplinkybes, kuriomis buvo pasirašytas šis istorinis aktas, išsamiai kalbėjo apie šio dokumento signatarus, prisiminė jų likimus, kalbėjo ir apie tai, kur ir kada buvo išspausdintas aktas, kurio originalas yra dingęs. Profesorius dar kartą perskaitė šio neilgo Akto eilutes, atkreipdamas dėmesį

Mažosios Lietuvos (Tilžės) akto 101-osios metinės

jų svarbą.

Antrajame pranešime „Kristijonas Donelaitis šiandien“ profesorė, habilituota daktarė Dalia Dilytė-Staškevičienė kalbėjo apie tai, kaip svarbu yra mūsų dienomis pasiekti, jog Kristijonas Donelaitis būtų mums artimas, jo kūryba vertinama ir suprantama.

„Svarbu, kad lietuviai suvoktų, jog „Metai“ yra mūsų nacionalinis epas, jungiantis ir didaktinio, ir herojinio epų elementus. Iš didaktinio epo į „Metus“ atkeliavo pamokymų ir patarimų nuostata. Poetas pataria, ragina, moko neprarasti tautinio identiteto: protėvių nustatytų žemės ūkio taisyklių, dievotumo ir dorovinių normų tradicijų. Iš herojinio epo Donelaičio nusižūrėta veikėjų kategorija skatina su ja susijusio elemento dialogo atsiradimą.

Poemoje nerandame personažų vidinių monologų. „Metuose“ vyrauja dialogai, rodantys, kad Donelaičiui labiausiai rūpėjo sukurti ne pavienių individų, o visos Vyžlaukio krašto lietuvių valstiečių bendruomenės, siejamos komunikacijos ir dialogiškumo santykių, vaizdą“, - sakė pranešėja. Visą jos labai įdomų ir vertingą pranešimą bus galima skaityti kitame „Donelaičio žemės“ numeryje.

Trečioji pranešėja – daktarė docentė Žavinta Sidabraitė skaitė pranešimą tema „Kristijonas Goltlybas Milkus: neatsakyti klausimai“. Ji glaustai ir suprantamai paaiškino, kodėl svarbu prisiminti šią asmenybę, kurios gyvenimą ir



Renginyje dalyvavo nemažai Mažosios Lietuvos ir Kristijono Donelaičio gerbėjų

veiklą ji tyrinėja jau daug metų. K.G.Milkus pirmasis išspausdino 18 K.Donelaičio „Metų“ eilučių dar 1800 metais jo parengtos lietuvių kalbos gramatikos poetikos skyriuje. Liudvikas Rėza „Metus“ pirmą kartą išleido 1818 metais.

Pranešėja priminė ir tai, kad didysis filosofas Imanuelis Kantas parašė vieną iš pratarinių K.G.Milkus „Lietuvių-vokiečių ir vokiečių-lietuvių kalbų žodynui“ išėjusiam taip pat 1800 metais. Jame autorius sistemino P. Ruigio žodyną ir J. Brodovskio rankraštį, paskelbė apie 300 lietuviškų priešdžių ir patarlių.

Po pranešimų buvo įteikti šių metų K.Donelaičio medaliai „Širdins brolau“. R.Senapėdis ir G.Skamaročius medalį įteikė D.Dilytei-Staškevičienei už ilgametį Kristijono Donelaičio kūrybos ir asmenybės nagrinėjimą bei populiarinimą, mokslinius darbus, kūrybą, bendradarbiavimą ir straipsnių rengimą žurnalui „Donelaičio žemė“ bei kitiems leidiniams. Atsiimdama apdovanojimą profesorė sakė, kad tai jai labai didelis ir netikėtas įvertini-

mas, kurio ji nesijaučia verta.

Antrasis K.Donelaičio medalis „Širdins brolau“ komisijos sprendimu šiemet atiteko Almai Balaikaitei-Janvariovi už lietuvių kalbos bei kultūros populiarinimą, ypatingai tarp vaikų ir jaunimo, ilgametį vadovavimą ansambliui „Malūnėlis“ ir jo koncertus Karaliaučiaus bei Suvalkų kraštuose ir Lietuvos Respublikoje, už tradicinių Karaliaučiaus krašto lietuvių kultūros švenčių „Laiko malūnas“ organizavimą Lazdynų (Krasnoznamenensko) rajone. Ji taip pat labai džiaugėsi šiuo apdovanojimu.

Elena Galdikienė šiuo medaliu apdovanota už ilgametį Kristijono Donelaičio atminties ir aplinkos puoselėjimą, įnašą 1993 m. įkuriant lietuvių draugiją ir 1994 m. jos ansamblių „Nadruva“ Gumbinėje (Guseve), už kūrybą ir surengtus koncertus bei lietuvių kultūros puoselėjimą Karaliaučiaus bei Suvalkų kraštuose ir Lietuvos Respublikoje, lietuviškos spaudos platinimą, renginių organizavimą. Renginyje Vilniuje ji nedalyvavo, medalis jai buvo įteiktas vėliau.

Viso renginio metu tarp prane-



Idomų pranešimą skaitė prof. habil. dr. D. Kaunas

šimų koncertavo jaunieji atlikėjai – M.K.Čiurlionio menų mokyklos 5-6 klasių smuikininkai, atlikę keletą populiarių kūrinių ir sulaukę gausių plojimų. Taip pat renginio metu kalbėjo žurnalistė Laima Pangonytė, siūliusi Ragainėje įsteigti lietuviškos kultūros centrą.

Leidėjas, „Donelaičio žemės“ redkolegijos narys fotografas ir žurnalistas Valentinas Juraitis pristatė tik ką išleistą Donelaičiu šeimos genealoginį medį nuo 1600-ųjų iki 1945 metų. Šiame „Donelaičio žemės“ numeryje spausdinamas V.Juraičio straipsnis apie minėtą leidinį. Mažosios Lietuvos kultūros tyrėja, vertėja Irena Tumavičiūtė pasidalino savo naujaisiais istoriniais atradimais.

Renginio pabaigoje jo dalyviai dar ilgai bendravo prie kavos puodelio, taip pat turėjo galimybės paragauti specialiai šia proga pagamintą „Mažosios Lietuvos“ tortą su Tilžės akto motyvais. Visi skirstėsi pakilios nuotaikos, teigdami, kad tokių puikių renginių galėtų būti ir daugiau.

Algio Vaškevičiaus
tekstas ir nuotraukos

Testamentinė Tilžės akto esmė

Prieš 101-rius metus, 1918 m. lapkričio 11 d. kapituliavo Mažąją Lietuvą valdžiusi Vokietija. Netrukus, **lapkričio 16 d.** į Mažosios Lietuvos neoficialiąją sostinę Tilžę susirinko aplinkinių apskričių lietuvininkų atstovai, kurie **išsirinko Prūsų Lietuvos Tautinę Tarybą** (vėliau pavadinimas pakoreguotas į *Mažosios Lietuvos Tautinę Tarybą*). Jos užduotis buvo, cituojame: „*atstovauti prūsų lietuvius vokiečių ir kitų tautų, ypač Santarvės akyse*“. Lapkričio 30 d. Taryba pasirašė dviejų sakinių *politinę deklaraciją*, dabar žinomą **Tilžės Akto** vardu. Jos pirmas sakinytis deklaravo:

„*Mes Lietuviai Prūsų Lietuvoje gyvenantieji [...] reikalaujame, remdamiesi ant Vilsono Tautų parties apsisprendimo teisės, priglaidimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos*“.

Šis lietuvininkų apsisprendimas prisidėjo prie Santarvės sprendimo atskirti nuo Vokietijos nors Klaipėdos kraštą (kaip lietuviškiausią Mažosios Lietuvos dalį). Deja, atskyrus šį kraštą nuo Vokietijos, jis buvo pavestas administruoti Lenkijos sąjungininkei Prancūzijai.

Antruoju *Tilžės Akto* sakiniu lietuvininkai buvo išipareigoję:

„*Visi savo parašu šitą pareiškimą priimantieji pasižada, visas savo jėgas už įvykdinimą minėtojo siekio (t. y. priglaidimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos) pašvęsti*“.

Išaiškėjus, kad Klaipėdos krašte bus kuriama lenkų globojama Freištato valstybė, Mažosios Lietu-

vos tautinės tarybos nariai Erdmonas Simonaitis, Jokūbas Stiklorius, Jurgis Brūvelaitis, Martynas Jankus, Jonas Vanagaitis ir Vilius Šaulinskas iškėlė sukilimo idėją prieš Klaipėdos krašto valdytojus (Prancūzijos komisariatą ir vokiškąją administraciją). Sutelktomis Lietuvos šaulių, karių savanorių ir pačių lietuvininkų pastangomis įvykdžius Klaipėdos krašto sukilimą, Lietuvos valstybė 1923 m. sausio 15 d. faktiškai atgavo Klaipėdos žemę ir tapo jūrine valstybe! Taip *Tilžės Aktas* buvo nors iš dalies įgyvendintas.

Po Antrojo pasaulinio karo *Tilžės Aktą* iš naujo aktualizavo lietuvių išeivija. Fuldoje (Vokietija) atkurta Mažosios Lietuvos taryba 1946 m. lapkričio 6 d. priėmė *Mažosios Lietuvos lietuvių deklaraciją* (vėliau pavadintą Pirmoju *Fuldos aktu*). Joje *Tilžės Akto* buvo grindžiamas reikalavimas prijungti prie Lietuvos valstybės ir Karaliaučiaus kraštą. Lietuviškoji išeivija nuolat minėdavo *Tilžės Akto* dieną. Ruošiantis minėti *Tilžės Akto* 80-metį ir Lietuvoje, Mažosios Lietuvos reikalų taryba 1998-aisiais metais pasiekė, kad ši diena būtų įtraukta į Lietuvos Respublikos Atmintinų dienų sąrašą.

Taip **lapkričio 30-oji tapo atmintina Mažosios Lietuvos prisijungimo prie Didžiosios Lietuvos diena**, t.y. Mažosios Lietuvos diena! Šios dienos aktualumo, deja, dar nėra pilnai suvokusi nei mūsų visuomenė, nei mūsų politikai, nei mūsų Vyriausybė. O juk *Tilžės Aktas* be teisinio turinio teikia įpareigojimą rūpintis dar ir Mažosios Lietuvos istorine atmintimi.

Vytautas Šilas,
Mažosios Lietuvos reikalų
tarybos pirmininkas

Lietuvos kultūros atašė Karaliaučiuje Raminta Gecevičienė: „Tai buvo tikrai įdomūs darbo metai“



Kultūros atašė darbas Karaliaučiuje R.Gecevičienei nestokojo iššūkių *Asmeninio archyvo nuotr.*

2020 metų sausio pradžioje savo ketverių metų kadenciją baigia Lietuvos Respublikos generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė Raminta Gecevičienė, čia dirbusi nuo 2016 metų pradžios. Prieš jai išvykstant aplankėme kultūros atašė Karaliaučiuje ir paprašėme jos apibūdinti tuos savo darbo metus, papasakoti apie svarbiausius nuveiktus darbus ir problemas.

- Papasakokite plačiau apie save, apie tai, kaip atsidūrėte Karaliaučiuje?

- Esu gimusi Panevėžyje, ten baigusi vidurinę mokyklą, po jos įstojau į Vilniaus universiteto istorijos fakultetą ir įgijau istorikės, istorijos ir visuomenės mokslų dėstytojos kvalifikaciją. Po studijų dar dvejus metus dirbau Vilniaus universitete ir to paties universiteto visuomeninių mokslų kabinete vyresniąja laborante. Tada išvykau iš Lietuvos tęsti istorijos mokslų, tapau istorijos mokslų kandidate.

Grįžusi į Lietuvą nuo 2001 metų buvau Jungtinių Tautų plėtros programos ir Lietuvos Respublikos Seimo projekto „Parama rengiant žmogaus teisių rėmimo ir

apsaugos nacionalinį veiksmų planą“ vadovė, vėliau vadovavau Jungtinių Tautų plėtros ir Lietuvos Respublikos Seimo programai „Parama įgyvendinant Nacionalinį žmogaus teisių veiksmų planą“.

2007-aisiais tapau Seimo nario, buvusio Lietuvos užsienio reikalų ministro Antano Valionio padėjėja, o po metų perėjau dirbti į Vyriausybę, kur buvau Europos Sąjungos politikos analizės skyriaus patarėja. Po kurio laiko nutariau pereiti į Kultūros ministeriją, dabar jau neegzistuojantį profesionalaus meno ir kūrybinių industrijų departamentą. Tai buvo naujas iššūkis, naujas darbas, man jis patiko.

Tuo metu baigėsi buvusio kultūros atašė Karaliaučiuje Romano Senapėdžio kadencija, po Rusijos veiksmų Krymo atžvilgiu keitėsi santykiai su šia šalimi, siaurėjo ryšiai. Man norėjosi būti arčiau žmonių, ir išgirdusi pasiūlymą važiuoti į Karaliaučių apsisprendžiau gana greitai.

Mano pasirinkimą nulėmė tai, kad čia arti Lietuva, kad Rusija buvo jau pažįstama, kad pažinojau daug kultūros žmonių ir norėjosi santykius bent kultūrinėje srityje su šiais kaimynais palaikyti. Atvykau 2016 sausį tiesiai į Sausio 13-osios minėjimą, iš pradžių viskas buvo nauja, nepažįstama, bet pamažu apsipratau, susipažinau su darbu, užsimezgė nauji ryšiai su vietos kultūros žmonėmis.

- Ar kultūros atašė pareigybė šiame krašte Lietuvai yra labai svarbi?

- Taip, tai vienas iš prioritetų turint galvoje šio krašto istorinę praeitį, kultūros paveldą – juk čia mūsų literatūros lopšys, lietuviybės šaknys, iš čia atsirado pirmoji knyga, iš čia spaudos draudimo metais į Lietuvą keliavo knygos, kiti leidiniai.

- Kas buvo sunkiausia per visus tuos ketverius darbo metus?

- Pirmaisiais metais dar tik susipažįsti su būsimais darbais, antrieji metai buvo patys sunkiausi, buvo daug visokių iššūkių, gal ir klaidų, o tretieji ir ketvirtieji kadencijos metai jau buvo lengvesni, nusistovėjo ryšiai, kontaktai su kultūros žmonėmis. Džiaugiuosi, kad darbo pradžioje buvo nemažai žmonių, kurie padėjo, patarė, geranoriškai žiūrėjo ir vertino darbą. Manau, kad kadencija galėtų tęstis ir penkerius metus, nes įdirbis jau padarytas geras, o naujai atvykusiam žmogui vėl viską reikia pradėti iš naujo.

Tie ryšiai kultūros lygmenyje su kaimynine šalimi visada buvo, ir Lietuvos meną, mūsų šalių menininkus – dainininkus, poetus, dailininkus šiame krašte žino ir mėgsta. Labiau žino dar iš buvusių, sovietinių laikų, naujasis mūsų menas čia mažiau pažįstamas. Deja, pastaraisiais metais labai pasidžiaugti nėra kuo – jaučiame spaudimą, kad būtų mažinamas lietuviškas švietimas šiame krašte, lietuvių kalbos mokytojams dirbti sudėtinga, jie atleidžiami iš darbo.

Dabar padėtis tokia, kad jau net ir atminimo lentos, skirtos įamžinti vieną ar kitą svarbią Lietuvos asmenybę neįmanoma atidengti. Dar 2014 metais, kai buvo minimos 300-osios Kristijono Donelaičio gimimo metinės, planuota atidengti jam skirtą lentą Baltijos federaliniame I.Kanto universitete, bet iki šiol to nepavyko padaryti

– atsiranda daugybė formalių priesaščių, atsirašinėjimų, ir negauname leidimo. Prieš daugiau kaip dvejus metus buvo pagamintas bareljefas pirmajam Karaliaučiaus universiteto teologijos profesoriui, vienam iš mūsų raštijos pradininkų S.Rapolioniui atminti. Bareljefui buvo žadėta vieta Karaliaučiaus katedroje – deja, jo pakabinti taip pat neleidžiama. Jau nemažai metų K.Donelaičio memorialiniam muziejui Tolminkiemyje pagaminti baldai, vitrinos, bet taip pat nepavyksta gauti leidimo juos atvežti, daiktai dūla Nacionalinio muziejaus rūsyje ir nežinia kada pasieks Tolminkiemį.

Kai Lietuvai buvo pasiūlyta čia rengiamam dokumentinių filmų festivaliui parinkti kokį nors filmą ir atrinkome labai pagal temą tinkančią juostą „Knygnešiai“, sukurtą airių režisieriaus, filmuotą šiame krašte, iš pradžių tai buvo sutikta labai džiaugsmingai, o vėliau išgirdome, kad filmo negalėsime rodyti. Režisierius niekaip negalėjo suprasti, kodėl apie XIX amžiaus pabaigos – XX amžiaus pradžios istorinius įvykius, spaudos draudimą ir knygnešius pasakojantis filmas pasirodė politiškai netinkamas, bet niekas į šį klausimą taip ir neatsakė, o filmas buvo išimtas iš programos.

Yra ir daugybė kitų panašių dalykų, dėl kurių labai apmaudu ir skauda širdį.

- Kai tokia padėtis ir tokios aplinkybės, ką pavyko padaryti puoselėjant lietuvišką kultūrą, švietimą?

- Dirbame pagal savo galimybes - organizuojame renginius, parodas bibliotekose, muziejuose, kviečiame atlikėjus iš Lietuvos, kuriuos čia vertina ir kurių koncertai yra lankomi. Kai pernai buvusi Karaliaučiaus dailės galerija tapo Vaizduojamojo meno muziejuje, Lietuva buvo pirmoji užsienio šalis, surengusi čia



Kultūros atašė pati neretai fotografuodavo įvairius renginius.

A.Vaškevičiaus nuotr.

parodą „Šimtmečio kolekcija“, skirtą Nepriklausomybės atkūrimo 100-osioms metinėms. Paroda veikė visą mėnesį, joje eksponuota apie 160 lietuvių autorių tapybos, grafikos, tekstilės ir kitų darbų, ji sulaukė gerų įvertinimų vietos žiniasklaidoje.

Pats Karaliaučius yra „išlepintas“ įvairių renginių, koncertų, parodų, susitikimų, čia daug visko vyksta, tačiau kituose krašto miestuose viso to gerokai mažiau, ir čia mus džiaugsmingai priima, sulaukiame daug lankytojų. Labai džiaugiuosi Gumbinės kraštotyros muziejaus veikla, ten puikus kolektyvas, geros erdvės renginiams ir ten parodos ar renginiai iš Lietuvos yra priimami.

Džiaugiuosi ir „Muzikinio pavasario“ vaikų muzikos festivaliu, į kurį iš Lietuvos atvyksta gabūs vaikai atlikėjai. Geri ryšiai užmegzti ir su Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejumi, Karaliaučiaus simfoniniu orkestru. Spalio pabaigoje su šiuo orkestru koncertavo ir du solistai iš Lietuvos.

Džiaugiuosi ir gerais ryšiais su Kranto (Zelenogradsko) biblioteka – čia vyksta mūsų renginiai, atkeliauja parodos iš Lietuvos, čia įkūreme lietuvių literatūros skyrių, vežėme lietuviškas knygas, lietuviškų-rusiš-

kų pasikalbėjimų knygeles, kurios sulaukė nemažo susidomėjimo.

Labai svarbu, kad bent minimalūs ryšiai ir žmogiškieji kontaktai net ir esant tokiai politinei situacijai tarp kaimyninių šalių išliktų.

- Šiomet pagaliau pradėtas K.Donelaičio memorialinio muziejaus Tolminkiemyje remontas, kurio laukta jau daug metų. Ką jums reiškia tas faktas?

- Tai yra tiesiog nuostabu, nes aš žinau, kiek pastangų buvo dedama, kad remonto darbai muziejuje prasidėtų. Man labai malonu, kad taip susiklostė aplinkybės, kad buvo parengtas projektas ir gautas Europos Sąjungos fondų finansavimas, kuris leis suremontuoti kunigo namą, bažnyčioje įvesti šildymą, daug ką atnaujinti, ir šie darbai prasidėjo iš karto po muziejaus 40-mečio minėjimo spalio viduryje.

Karaliaučiaus kraštas turi tik šį vienintelį literatūrinį muziejų, kuris yra istorijos ir meno muziejaus filialas. Jo darbuotojai gerai supranta K.Donelaičio reikšmę ir Lietuvai, ir visai Europai, tad tikiuosi, kad darbai vyks sėkmingai ir po dvejų metų galėsime lankyti atnaujintą, modernų muziejų, kaip yra planuojama.

Džiugina ir tai, kad nuo šių metų liepos įvedus nemokamas elektronines vizas į Karaliaučiaus kraštą labai pagausėjo ir lankytojų šiame muziejuje, savaitgaliais atvyksta po kelis turistinius autobusus. Jei anksčiau per metus muziejus sulaukdavo vos pusterčio tūkstančio lankytojų, įskaitant ir čia vykusią „Poezijos pavasario“ ar kitų renginių dalyvius, tai dabar jų skaičius yra kelis kartus išaugęs. Labai svarbu, kad nepamirštume K.Donelaičio, nepamirštume jo parašytą „Metų“, nepamirštume ir pačios Mažosios Lietuvos, davusios mums tiek daug visko – juk dažnai yra sakoma, kad be Mažosios Lietuvos nebūtų ir Didžiosios Lietuvos.

Šiauliečiai paminėjo jubiliejinę sukaktį



Jubiliejinio renginio Ch.Frenkelio viloje akimirka *B.Musneckienės nuotr.*

Lapkričio 23 d. iškilmingai paminėti du brandūs jubiliejai: Kristijono Donelaičio draugijos Šiaulių skyriaus veiklos 20-metis ir Šiaulių kultūros centro kamerinio choro „Bičiuliai“ kūrybinės veiklos 30-metis.

Ryte Šv. Ignaco Lojolos bažnytelėje šv. Mišiose choras giedojo ir meldėsi už mirusius: choro „Bičiuliai“ įkūrėją ir ilgametį vadovą Stasį Žalalį, chormeisterį ir dainininką Vaclovą Kedį, choristą Vladą Vileikį, prašė Dievo palaimos ir šv. Cecilijos globos „Bičiulių“ vadovei Ritai Daukantaitei, koncertmeisteri Jūratei Deveikytei, choristams, rėmėjams ir geradariams.

Šventinis koncertas-minėjimas buvo surengtas Chaimo Frenkelio viloje. Renginio programą papuošė Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos jaunieji talentai, Šiaulių rajono savivaldybės Ginkūnų filialo mišrus choras „Šaltinis“, vakarą vedė aktorius Vladas Baranauskas.

Sukaktuvinių pasveikinti atvyko garbūs svečiai: Lietuvos Respublikos Seimo narys Stasys Tumėnas ir jo padėjėjas Nerijus Brazauskas, Šiaulių miesto mero pavaduotojas Egidijus Elijošius ir kultūros skyriaus vedėja Daina Kinčinaitienė, Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius ir Panevėžio skyriaus pirmininkas Steponas Algimantas Kubeckas, kuris nufilmavo šventę ir sukūrė filmą (jį galima rasti Youtube kanale, Nr.561).

Šiaulių vyskupas JE Eugenijus Bartulis buvo išvykęs, tad jo padėkas perskaitė ir įteikė vyskupo Antano Baranausko „anūkas“ Vladas Baranauskas. Jis įteikė ir Lietuvos kultūros fondo Tarybos pirmininko Huberto Smilgio padėkas aktyviausiems ir ilgiausiai dainuojantiems choristams, donelaitininkams. S.Tumėnas už ilgametę visuomeninę veiklą choristus ir K.Donelaičio draugijos narius apdovanojo padėkomis, dovanomis, gėlėmis. Šiaulių miesto

vicemeras E.Elijošius ir kultūros skyriaus vedėja D.Kinčinaitienė dovanojo padėkas, gėles ir sveikinimo žodžius.

K.Donelaičio draugijos pirmininkas G.Skamaročius įteikė padėkas profesorei Džiuljetai Maskuliūnienei (jai buvo įteigta ir LR Seimo kultūros komiteto padėka), Jolitai Donėlienei (ji apdovanota ir LR Seimo kultūros komiteto padėkos raštu), Neringai Mikalauskienei, Vladui Baranauskui (jis apdovanotas ir LR Seimo kultūros komiteto padėka ir ženkleliu). Izolainai Natalijai Lingienei kaip šių organizacijų įkūrėjai ir vedlei buvo įteikta LR Seimo pirmininko Viktoro Pranckiečio, LR Seimo kultūros komiteto, Šiaulių miesto mero Artūro Vicocko, Lietuvos Šv. Kazimiero ordino Didžiojo Magistro Henriko Armoškos – Eismonto sveikinimai ir padėkos.

Nauji „Bičiulių“ choro dalyviai taip pat buvo įvertinti – už tai, kad papildė ir atjaunino choristų gretas, neleido subrendusiam kolektyvui išsiskirstyti, gavo linksmas padėkas-nominacijas. Jas sukūrė ir įteikė choro bičiulė donelaitininkė J.Donėlienė.

Vytautas Mačernis rašė: „tai, ką mes esame iškentę, vienasyk prasisiveržia džiaugsmu“. Ir tikrai jaukioje Ch. Frenkelio vilos pastogėje šventė buvo džiaugsminga ir šilta.

Jautrūs jaunojo atlikėjo Jono Vozbuto akordeono garsai, skambios choristų dainos, sveikinimai ir gražūs linkėjimai įpareigoja sukaktuvininkus ir toliau atsidasusia tarnauti Šiaulių bendruomenės ir Lietuvos kultūrai, džiuginti žmonių širdis.

Izolina Natalija Lingienė,
K.Donelaičio Šiaulių skyriaus
pirmininkė, Šiaulių kamerinio
choro „Bičiuliai“ prezidentė



K.Donelaičio draugijos pirmininko G.Skamaročiaus (dešinėje) sveikinimai *J.Donėlienės nuotr.*

Protėviai byloja žemės vardais

Spalio 16 dieną Mažosios Lietuvos reikalų taryba sukvietė neabejingus Mažajai Lietuvai į Vilniaus mokytojų namų Baltąją salę, į renginį „Protėviai byloja žemės vardais“.

Sausakimša salė išgirdo Vydūno draugijos himną (tekstas Vydūno, muzika Karlo Jango, atlikėjai - Vydūno draugijos dainininkai: vadovė Eglė Burkšaitytė ir Vilniaus mokytojų namų žemaičių folkloro ansamblis „Tyklė“, vadovė Vitalija Brazaitienė). Prime nu skaitytojui pora jo posmelių; „Mes Lietuvos vaikai stovėsime vieniširdžiai/Tvirta dora, rankoj ranka/ Visi už Lietuvą, Tėvynę Lietuvą. (...) O meilė, ką yra pati aukšta šviesa,/

Lai šventina ir laimina/Visus ir Lietuvą, Tėvynę Lietuvą“.

Renginį pradėjęs Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas Vytautas Šilas pasveikino susirinkusius po vieniems lengvesnės, kitiems sunkesnės darbo dienos ir papasakojo apie Mažąją Lietuvą: pasakojimą lydėjo skaidrės, kuriose atgijo senasis Karaliaučius (Kaliningradas), pirmoji lietuviška knyga - Martyno Mažvydo „Katekizmas“, lietuvių grožinės literatūros pradininkas Kristijonas Donelaitis, Tolminkiemis (deja, po Karaliaučiaus krašto prijungimo Rusijai pavadintas keistu, nesuprantamu vardu Čistyje Prudy), Karaliaučiaus katedra, Albertina, Herkaus Manto paminklinio akmens šventinimo akimirkos Narkyčiuose (Meždurečjė). Pasa-

kota apie vargus ir kryžiaus kelius autentiškų vietovardžių atstatymo link. Deja, deja...

1946 metų balandžio 6 dieną Maskvos įsaku Karaliaučiaus kraštas pavadintas Kaliningrado sriti-



Renginio Mokytojų namuose akimirkos Organizatorių nuotr.

mi. Į šį kraštą plaukė atvykėliai iš Briansko sričių, Kirovo, Oriolo, Smolensko, Voronežo ir kitur, ir prasidėjo istorinės atminties naikavimo darbai. Pirmiausiai pradėta nuo vietovardžių pervardinimo rusiškai. Taip jau minėtas Tolminkiemis pavadintas Čistyje Prudy, Įsrutis - Černiachovsku, Gumbinė - Gusevu, Gastos - Slavsku, Stalupėnai - Nesterovu, Krantas - Zelenogradsku, Karaliaučius (Tvangstė) - Kaliningradu, Karalienė - Zeliornyj Boru, Raušiai, Rūšiai - Svetlogorsku, Tilžė - Sovetsku ir šimtai kitų pavadinimų pakeisti niekaip nesusiejant su pirmapradžiais (plg. ankstesnius vokiečių kolonizatorių pervardinimus: tie nors senvardžių šaknį dažnai palikdavo: Baitčiai - Baiten, Paskalviai - Pascalven, Papelkiai - Papelken ir pan.).

Praktiškai visi lietuviški toponimai ir hidronimai paversiti svetimais. Bet jie neištrinti iš mūsų atminties, ir, lankydamiesi Karaliaučiaus srityje, lankytime ne Kaliningradą, bet Karaliaučių (Tvangstė), ne Čistyje Prudy, o Tolminkiemį, ne Černiachovską, bet Įsrutį, lankytime istorinę atmintį... Juk čia gimė pirmoji lietuviška knyga, čia gyveno švietėjai Abraomas Kulvietis, Stanislovas Rapolionis, Kristijonas Donelaitis, filosofas ir rašytojas Vydūnas ir daugelis kitų, mums ir pasauliui brangių žmonių. Čia mūsų protėvių žemė.

Renginyje daug kalbėta ir apie Mažosios Lietuvos genocidą, kadangi šiemet sukanka 75-eri metai, kai Raudonajai armijai 1944 m. spalio mėn. įžengus į Ryt-

prūsias, žuvo tūkstančiai civilių gyventojų. Didžiausia tragedija – tai 1945 m. sausio 30 d. sovietų povandeninio laivo nuskandintas laimeris „Wilhelm Gustloff“ – pasak šią katastrofą išgyvenusio vokiečių istoriko ir produktyvaus rašytojo Heinzo Schono atlikto tyrimo, žuvo iš viso 9 343 žmonės, tarp jų maždaug 5 tūkstančiai vaikų (plg. nuskendus „Titanikui“, Didžiosios Britanijos prekybos ministerijos duomenimis, iš kiek daugiau nei 2,2 tūkst. keleivių žuvo 1503 žmonės). O dabar Karaliaučiuje laivą nuskandinusiam Aleksandrui Marineskui (jis buvo povandeninio laivo, torpedavusio pabėgėlių laimerį, vadas) kaip Sovietų Sąjungos didvyriui pastatytas didingas obeliskas.

Apie tuos žiaurumus, surinkęs

dar gyvų liudytojų prisiminimus, įtaigiai pasakojo buvęs Karaliaučiaus krašto visuomenės veikėjas Sigitas Šamborskis. Štai tų užrašytų pasakojimų nuotrupos.

Lėnės Griguteit Kujus - Šimėnienės, gimusios 1911 metais Bitėnuose, pasakojimo detalės:

„1945 m. žiemą tūkstančiai besitraukiančių per užšalusias Kuršių marias pabėgėlių buvo subombarduoti ir sušaudyti. (...) Prie Aistmarių 3-ojo Baltarusijos fronto kariuomenės kareiviai Lėnės vyrą atskyrė, nuvarė ant ledo ir kartu su kitais pabėgėliais vyrais, jai matant, susprogdino. (...) Išlikę gyvi Karaliaučiaus krašto gyventojai buvo grūdami į Karaliaučiaus, Įsruties, Prūsų Ylavos, Gastų, Tolminkiemio koncentracijos stovyklas, kur jų laukdavo vergiškas darbas, neretai - ir mirtis“...

Šarlotė Vilkuteit - Meškauskienė: „1944 m. rudenį sovietai mane išvarė iš gimtų namų ir kalino Gastų lageryje. Lagerio belaisviai valė sugriautos Tilžės griuvėsius, maisto daviniai vis mažėjo, daugelis mirė nuo šiltinės ir bado.“

Prof. Gertruda Miloleit - Bense: „Frontas buvo žiaurus. Pirkalnis subombarduotas ir sudegintas. Mūsų namas buvo sugriautas. Mums su broliu Bernardu nebuvo ko valgyti, siautė šiltinė ir kitokios ligos“...

Renginys susirinkusiesiems priminė, kad vietovardžiai - tai tautos gyvastis ir kad juos naikindami naikiname tautą. Priminė ir tuos žiaurius Mažosios Lietuvos genocido pradžios metus, palydėtus patyčiomis ir krauju. Vakare skambėjo alsuojanti Mažąja Lietuva anksčiau tekste minėto ansamblio ir Mažosios Lietuvos dainininkių parengta programa.

Alfonsas Kairys,
Lietuvos žurnalistų sąjungos
narys

Karaliaučiuje skambėjo vaikų atliekamos lietuviškos dainos

Gruodžio 7 dieną Karaliaučiaus (Kaliningrado) 22-ojoje gimnazijoje surengtas lietuviškos vaikų dainos festivalis „Skambėk skambėk lietuviška dainele“. Tai tradicinis kasmetinis renginys, šiemet vykęs jau aštuonioliktą kartą.

Į festivalį šįkart susirinko daugiau kaip 200 jaunųjų atlikėjų iš įvairių Karaliaučiaus krašto miestų ir miestelių, taip pat atvyko svečiai iš Marijampolės – du jaunieji atlikėjai iš „Sūduvos“ gimnazijos. Renginio pradžioje nuskambėjus jautrioms eilėms visus pasveikino srities lietuvių nacionalinės kultūrinės autonomijos pirmininkas Alvydas Muliuolis, atlikėjams palinkėjęs sėkmingų pasirodymų.

Karaliaučiaus krašto regioninės lietuvių kalbos mokytojų asociacijos vadovas Aleksas Bartnikas pabrėžė, jog Karaliaučius šventei pasirinktas neatsitiktinai – būtent šiame mieste 1825 metais Liudvikas Rėza pirmą kartą išleido lietuvių liaudies dainų rinktinę, kurioje buvo 85 dainos. Tad galima teigti, kad būtent Karaliaučiuje yra lietuviško folkloro šaknis.

Renginio dalyvius sveikino srities vyriausybės vidaus politikos valdybos viršininko pavaduotojas

Sergejus Šuvalovas, azerbaidžaniečių ir armėnų nacionalinių kultūrinių autonomijų atstovai, tuo, kad ši šventė laukiama ir labai reikalinga, pasidžiaugė Lietuvos Respublikos generalinio konsulato Karaliaučiuje pirmoji sekretorė Alina Budrauskaitė. Daug organizacinio darbo ruošiant šį renginį įdėjo Algirdas Karmilavičius.

„Šis renginys per aštuoniolika metų jau tapo savotiška vizitine kortele, puoselėjant šiame krašte lietuvišką kultūrą ir meną. Dėkoju moksleiviams, jų mokytojams už darbą ir pastangas, tą lietuvišką kultūrą išlaikant ir puoselėjant. Labai smagu, kad jūsų tiek daug. Konsulatas įsteigė tradicinį simpatijų prizą – lietuvišką šakotį“, - sakė diplomatė.

Visų atlikėjų pasirodymus vertino komisija, kuriai vadovavo A. Bartnikas. Pirmojoje grupėje varžėsi kolektyvai – scenoje pasirodė „Jūratė“, studija „Muzikos garsai“, ansamblis „Laimiukas“ iš Karaliaučiaus, „Nemunėlio“ ir „Vaivorykštės“ ansambliai iš Ragainės (Nemano), „Vyturyš“ ir „Žaisdami mokomės“ iš Tilžės (Sovetsko), taip pat vokalinė grupė „Saulutė“ iš Lazdynų (Krasnoznamensko).

Antrojoje grupėje scenoje pa-



Festivalyje pasirodė daugiau kaip 200 jaunųjų atlikėjų.

sirodė folkloriniai kolektyvai. Čia pirmiausia tris kūrinius – „Turėjo bobutė žilą oželį“, „Mazurpolkė“ ir „Lietuvaitė“ atliko Marijampolės „Sūduvos“ gimnazijos mokytojos Rasutės Slankauskienės parengti moksleiviai, sulaukę gausių plovimų. Po jų pasirodė ansamblis iš Karaliaučiaus „Rūtelė“, „Beržynėlis“ iš Gastų (Slavsko), „Nadrūvėlė“ iš Gumbinės (Gusevo) ir „Malūnėlis“ iš Lazdynų.

Tarp solistų varžėsi septyni atlikėjai – savo vokalinius sugebėjimus pademonstravo Veronika Vizirova, Sofija Charlamova, Dmitrijus Kapranovas ir Ana Jakilis iš Karaliaučiaus, Gintaras Karmilavičius ir Kristina Martinaitis iš Tilžės ir Julija Vinogradova iš Ragainės.

Pasibaigus konkursui vertinimo komisijos pirmininkas A. Bartnikas sakė, kad komisijai nelengva buvo išrinkti nugalėtojus, nes visi labai stengėsi, pasirodė gerai, įdėjo daug darbo rengiantis šiam konkursui. Už pasirodymo originalumą ir puikiai parengtą repertuarą diplomais ir dovanomis buvo apdovanojama A. Karmilavičiaus ir Jelenos Jegorovos vadovaujamo kolektyvo „Rūtelė“ atlikėjai, už sceninės kultūros lygį apdovanojimo nuspelnė „Nadrūvėlė“, vadovaujama Gražinos Koliago.

Už profesionalumą ir sceninę kultūrą komisija apdovanojo daugelio įvairių konkursų nugalėtoją – ansamblį „Malūnėlis“ iš Lazdynų, vadovaujamą Jono Asakavičiaus ir Almos Balaikaitės – Janvariovos. Pastaroji lapkričio pabaigoje Vilniuje minint Mažosios Lietuvos (Tilžės) akto 101-ąsias metines už lietuvių kalbos bei kultūros populiarinimą, ypatingai tarp vaikų ir jaunimo, ilgametį vadovavimą ansambliai „Malūnėlis“ ir jo koncertus Karaliaučiaus bei Suvalkų kraštuose ir Lietuvos Respublikoje, už tradicinių Karaliaučiaus krašto lietuvių kultūros švenčių „Laiko ma-

lūnas“ organizavimą buvo apdovanojama Kristijono Donelaičio medaliu „Širdings brolau“.

Tarp devynių pasirodžiusių vokalinių kolektyvų už sceninės kultūros lygį buvo apdovanojami Karaliaučiaus kolektyvas „Jūratė“, vadovaujama Marianos Skibo, taip pat Jolantos Valskienės ir Vidos Martišauskienės vadovaujamas „Beržynėlis“, už sėkmingą pasirodymą apdovanojami ir kiti kolektyvai – „Saulutė“, „Vytury“, „Vaivorykštė“, „Laimiukas“.

Komisija išrinko ir geriausiai pasirodžiusius vokalistus, pažymėjusi, jog kasmet auga jaunųjų vokalistų meninis lygis, jie tobulėja ir repertuare stipriai jaučiama meilė lietuviškai dainai. Itin daug plovimų sulaukė jauniausia konkurso dalyvė V. Vizirova iš „Rūtelės“ kolektyvo, taip pat buvo apdovanojami ir kiti jaunieji solistai.

Komisija už profesionalumą ir sceninės kultūros lygį apdovanojo ir svečius iš Marijampolės. Šio miesto K. Donelaičio draugijos pirmininkė Vida Mickuvienė taip pat pasveikino šventės dalyvius sakydama, jog buvo labai gera klausytis lietuviškų dainų, matyti jaunus besišypsančius veidus.

„Mūsų draugija Marijampolėje veikia jau dešimtmetį ir visą tą laiką bendraujame su Karaliaučiaus krašto lietuviškais kolektyvais, jie dalyvauja mūsų renginiuose. Mes taip pat atvežėme lauktuvių ir norėtume apdovanojami labiausiai patikusius atlikėjus“, – sakė ji ir apdovanojo „Beržynėlio“, „Muzikos garsų“, „Malūnėlio“ bei kitus atlikėjus.

Baigiantis festivaliui, buvo įteiktas ir Lietuvos generalinio konsulato steigtas simpatijų prizas – didelis lietuviškas šakotis atiteko „Jūratės“ kolektyvui iš Karaliaučiaus 29-osios vidurinės mokyklos.

A. Vaškevičiaus
tekstas ir nuotrauka

Tolminkiemio plenero darbai – Karaliaučiuje



Parodos atidarymo Karaliaučiuje akimirka *Muziejaus archyvo nuotr.*

Lapkričio 27 dieną Karaliaučiaus (Kaliningrado) istorijos ir meno muziejuje buvo atidaryta paroda, kurioje pristatyti rugsėjo mėnesį Tolminkiemyje (Čistyje Prudy) vykusio dailininkų plenero „K. Donelaičio paletė“ metu sukurti dailės darbai.

Šiame visą savaitę vykusiam plenero dalyvavo po aštuonis dailininkus iš Lietuvos ir Karaliaučiaus krašto. Pirmą kartą sukurti darbai buvo pristatyti spalio 4-ąją, kai buvo minimas Kristijono Donelaičio memorialinio muziejaus įkūrimo Tolminkiemyje 40-metis.

Ši paroda Karaliaučiuje surengta įgyvendinant Lietuvos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“. Parodos atidaryme muziejaus konferencijų

salėje dalyvavo šio projekto vadovė, Šakių rajono savivaldybės administracijos švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotoja Aurelija Papievienė, Šakių rajono mero pavaduotojas Darius Jakavičius, taip pat plenere dalyvavę dailininkai iš Lietuvos ir Rusijos Federacijos, muziejaus darbuotojai, dailės mylėtojai – iš viso apie 50 žmonių.

Renginio dalyvius sveikinusi muziejaus direktoriaus pavaduotoja ir minėjo projekto koordinatore Olga Ščeglava pasidžiaugė, kad toks renginys vyksta, kad pleneras Tolminkiemyje praėjo sėkmingai, jo metu sukurta daug puikių kūrinių. Ji plačiau pristatė ir vykdomą projektą bei jo metu numatytus atlikti darbus. Parodoje kartu eksponuojami ir dailės darbai, kurie buvo sukurti 2013 metais per pirmąjį plenerą Tolminkiemyje, kuris buvo skirtas K. Donelaičio 300-osioms gimimo metinėms.

Parodos atidarymo metu susirinkusius sveikino Šakių savivaldybės atstovai, atvežę ir dovanų muziejui, taip pat sėkmingu ben-



Plenero dailininkai muziejuje pristatė savo dailės darbus
Muziejaus archyvo nuotr.

dradarbiavimu ir projekto įgyvendinimu džiaugėsi Lietuvos generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė Raminta Gecevičienė.

Svečiams iš Lietuvos taip pat buvo surengta ekskursija po šį istorijos ir meno muziejų, jie supažindinti su vertingiausiais eksponatais, taip pat lietuviams buvo sudaryta galimybė apsilankyti ir

Karaliaučiaus katedroje bei apžiūrėti ten sukauptas istorines vertybes.

„Labai džiaugiuosi, kad turėjau galimybę dalyvauti šiame plnere. Lankydamasi parodos atidaryme Karaliaučiuje įsitikinau, kad ten daug žmonių domisi menu, kad tai labai senas istorines tradicijas turintis miestas. Buvo malonu vėl pabendrauti su kolegomis, taip pat labai didelį įspūdį paliko senoji Karaliaučiaus katedra“, - sakė iš parodos atidarymo sugrįžusi marijampolietė dailininkė Loreta Zaļeckienė.

Praėjus dviem savaitėms po parodos atidarymo muziejaus darbuotojai sakė, kad ji gausiai lankoma, ypač savaitgaliais ją apžiūri daug šeimų, jaunimo. Ši paroda Karaliaučiuje veikė iki gruodžio 18 dienos, o jau 2020 metų vasario 12 dieną įvyks jos atidarymas Marijampolės kultūros centro M.B. Stankūnienės menų galerijoje. Vėliau parodos darbai bus eksponuojami Šakiuose, turima planų juos parodyti ir Suvalkų krašto meno mylėtojams.



Menininkų darbai papuošė muziejaus konferencijų salę
A. Vaškevičiaus nuotr.

DŽ informacija

Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos ir etninės kultūros mokytojų rudens konferencija

13-oji tradicinė Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities lietuvių kalbos konferencija vyko rugsėjo 28 dieną Tilžėje (Sovetske). Tai graži iniciatyva prieš Mokytojų dienos šventę išklausti ataskaitą, aptarti būsimų mokslo metų problemas ir iššūkius.

Šįkart buvo išklaudyta daug pasveikinimų - konferencijos dalyvius nuoširdžiai sveikino Lietuvos Respublikos Generalinio konsulato Karaliaučiuje patarėjas Arvydas Minkevičius, LR konsulato Tilžėje vadovė, įgaliotoji ministrė Daiva Mockuvienė, LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos užsienio lietuvių skyriaus vyriausioji specialistė Daiva Žemgulienė, kuri ne tik parengė pristatymą „Lituanistinio švietimo užsienyje aktualijos“, bet ir perdavė ministro Algirdo Monkevičiaus sveikinimą artėjančios tarptautinės Mokytojų dienos proga. Pranešėja supažindino su užsienyje vykdomo lituanistinio švietimo struktūra ir mokyklų tinklu, akcentavo svarbiausius priori-

tetus ir tą svarią paramą, kurią šiai sričiai teikia Švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

Šio straipsnio autorė taip pat marijampoliečių vardu sveikino konferencijos dalyvius ir priminė kai kuriuos bendradarbiavimo momentus su srities mokytojų asociacija. Kartu atvykęs Marijampolės kultūros centro apeiginio dainavimo ansamblis „Dijūta“ (vadovė Audronė Jusaitytė) senovinėmis sutartinėmis praturtino konferenciją; ansamblietės giedojo sutartinės tris kartus skirtingose vietose. Nuoširdžiai skambėjo Tilžės kūrybos centro moksleivių deklamuojamos lietuvių poetų eilės.

Lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkas Aleksas Bartnikas pateikė 2018-2019 mokslo metų veiklos ataskaitą, pristatė veiklos užduotis naujiesiems ir apibūdino esamą situaciją. Ataskaitoje pažymėta, kad užsiėmimus lankė 17-os švietimo ir kitų įstaigų per 800 vaikų ir suaugusiųjų. Vyko įvairūs švietimo renginiai:

lietuvių kalbos olimpiada, internetinė viktorina-žaidimas „Gyvename kaimynystėje“, mokslinė praktinė konferencija „Kristijono Donelaičio pasakėčių sąsajos su Ivano Krylovo kūryba ir jų vertybių aktualumas šiandien“, vaikų muzikos festivalis „Skambėk, skambėk lietuviška dainele!“, literatūros ir muzikos popietė „Viešnagė pas Donelaitį“, vaikų kūrybinė stovykla „Palikimas-6“. Buvo pristatytas šioje stovykloje sukurtas filmas „Sutartinių pynė“. Kino juostą kūrė režisieriai animatoriai Valentas Aškinis, Jūratė Leikaitė-Aškinienė ir kino operatorė kaliningradietė Elena Vasiljeva. Filmą skirtas Pasaulio lietuvių ir J. Tumo-Vaižganto metams.

Pilkalnyje (Dobrovolske) rugsėjo 21 d. vyko 20-oji lietuvių kultūros šventė „Laiko malūnas 2019“. Renginio projekto vadovas mokytojas Algirdas Karmilavičius apibendrino šventę ir įteikė vaikų kolektyvų vadovams organizacinio komiteto padėkos raštus.

Planuojant mokytojų kvalifikacijos tobulinimą ateityje numatoma tokios metodinės priemonės, kaip probleminis seminaras „Interaktyvių metodų ir priemonių pritaikymas ugdant lietuvių kalbą“, bus ruošiamas tradicinis vasaros metodinis seminaras Lietuvoje ir kiti darbai, susiję su Martyno Mažvydo gimimo jubiliejumi.

Po konferencijos, jos dalyviai padėjo gėlių prie Vydūnei skirtos paminklinės lentos ir ekskursijoje po miestą susipažino su turtinga Tilžės istorija.

Vida Mickuvienė,
Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkė



Konferencijos dalyviai prie Vydūno namo Tilžėje
Elenos Vasiljevės nuotr.

Kristijono Donelaičio memorialiniam muziejui Tolminkiemyje – 40 metų

Spalio 4-ąją Rusijos Federacijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašte, Tolminkiemyje (Čistyje Prudy) buvo minimos 40-osios lietuvių grožinės literatūros pradininko, poemos „Metai“ autoriaus Kristijono Donelaičio memorialinio muziejaus įkūrimo metinės. Ta proga čia surengta šventė, kurioje prisiminta muziejaus istorija, padėkota jo kūrėjams ir darbuotojams.

K. Donelaičio memorialinio muziejaus įkūrimą, pirmuosius jo žingsnius savo knygoje „Kristijono Donelaičio memorialas Tolminkiemyje“ yra detalai aprašęs šio muziejaus kūrėjas architektas, ilgametis Kristijono Donelaičio draugijos vadovas Napalys Kitkauskas. Būtent jis padėjo daugiausia pastangų, kad muziejus 1979 metais būtų atidarytas, jis prižiūrėjo visus atstatymo darbus, jo dėka buvo surasti ir K. Donelaičio palaikai, kurie dabar yra palaidoti muziejaus bažnyčios kriptoje. Į jubiliejines iškilmes N. Kitkauskas buvo pakviestas prieš kelias dienas, kai vizos gauti jau neįmanoma. Jį kultūros žmonės su dėkinumu minėjo ne vieną kartą.

Per tuos keturiasdešimt metų muziejus išgyveno ir sunkius laikus, ir pakilimus. Lietuvos Sąjūdžio laikais čia plūste plūdo žmonės iš Lietuvos, važiuodavo daugybė moksleivių grupių, vėliau, įvedus vizas, lankytojų srautas nuolat mažėjo. Būdavo ir taip, kad į Tolminkiemį niekas neužsukdavo po kelias dienas.

Pastaruoju metu padėtis vėl pasikeitė – šiemet liepos mėnesį Rusijos Federacijai įvedus nemo-kamas elektronines vizas, į šį kraštą vėl padidėjo lankytojų srautas, ir dažną dieną prie K. Donelaičio



Šventės dalyviai ir svečiai.

memorialinio muziejaus stovi net po kelis turistų autobusus. Tuo labai džiaugiasi muziejaus vadovė Liudmila Silova, kuri čia dirba nuo pat įstaigos atidarymo dienos.

Pastaruoju metu muziejui būtinai reikėjo remonto – klebonijos pastato, kuriame ir buvo parašyti „Metai“ stogo čerpės sutrūkinėjo, vidun ėmė veržtis vanduo, drėko pastato sienos, pro langų kiaurymes švilpavo vėjas. Buvo keletas bandymų pradėti remonto darbus, bet tik dabar jie pagaliau prasidėjo, gavus apie pusės milijono eurų paramą iš Europos Sąjungos fondų.

Šis memorialas priklauso Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejui, ir jo direktorius Sergejus Jakimovas sakė, kad jau spalį bus remontuojamas klebonijos stogas, darbai tęsis ir ateinančiais metais, vėliau jie persikels į bažnyčią, kur bus įvestas geoterminis šildymas, sutvarkyta kanalizacija, atnaujinta muziejaus ekspozicija. Nors klebonija bus remontuojama, muziejus uždarytas nebus – lankytojai galės apžiūrėti bažnyčią, K. Donelaičio kapą.

Muziejaus 40-mečio iškilmių metu ekrane buvo galima matyti

nuotraukas iš jo atidarymo, taip pat vėlesnių renginių, švenčių, minėjimų akimirkas. Renginį vedusi Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejaus direktoriaus pavaduotoja Olga Ščeglova jo pradžioje pakvietė moksleivę iš Gumbinės (Gusevo) miesto, kuri, skambant kompozitoriaus Jono Švedo sukurtai melodijai perskaitė ištrauką iš K. Donelaičio „Metų“. Susirinkusius sveikino Karaliaučiaus krašto administracijos, Dūmos atstovai, kurie džiaugėsi, kad muziejus aktyviai veikia, yra gausiai lankomas, kad čia galima jausti ypatingą atmosferą, kuri jungia ir rusus, ir lietuvius, nes ir pats K. Donelaitis priklauso visiems, jis yra pasaulinio lygio kūrėjas.

Lietuvos Respublikos Generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė Raminta Gecevičienė taip pat džiaugėsi gražia muziejaus sukaktimi, tuo, kad čia vyksta įvairios poezijos šventės, renkasi kaimyninių šalių poetai. Ji kalbėjo apie tai, kokią reikšmę šis muziejus turi ir Rusijos, ir Lietuvos žmonėms, ragino ir toliau lankyti muziejų, kad niekada neužželtų į jį vedantys takai.

R. Gecevičienė perskaitė pa-

dėkos raštą nuo Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komiteto vadovo profesoriaus Eugenijaus Jovaišos, kuriame jis dėkojo už čia saugomas vertybes ir K. Donelaičio atminimo puoselėjimą. R. Gecevičienė džiaugėsi, kad vos prieš savaitę Tolminkiemyje vyko Lietuvos ir Karaliaučiaus krašto dailininkų pleneras „K. Donelaičio paletė“, kuriame dalyvavo po aštuonis menininkus iš abiejų šalių.

Lietuvai plenere atstovavo menininkai iš Šakių, Marijampolės, Kalvarijos, Vilkaviškio, kurie visą savaitę Tolminkiemyje tapė ir įamžino rudenėjančio K. Donelaičio memorialinio muziejaus spalvas. Lietuviai turėjo galimybę susipažinti su savo kolegų iš Rusijos tapybos stiliumi, pabendrauti, pasikeisti patirtimi, jiems buvo surengta kultūrinė programa. Lietuviai sakė, kad pleneruose dalyvauti tenka gana dažnai, bet būtent Tolminkiemis, jo aplinka, K. Donelaičio aura šį renginį darė išskirtiniu ir paliko neužmirštamus įspūdžius.

Dailininkų drobėse – ir geltona lapų spalva šviečiantis memorialas, ir abstraktesni siužetai, ir darbai, kuriuose atsispindi kiti „Metų“ autoriaus talentai – K. Donelaitis buvo ir pamokslininkas, astrono-

mas, sodininkas, pianinų konstruotojas. Ši paroda iš Tolminkiemio keliaus į Karaliaučių, o ateinančiais metais plenero darbus bus galima pamatyti Marijampolėje ir Šakiuose. Apie plenerą ir jo metu gimusius dailininkų darbus reportažą sukūrė ir Karaliaučiaus krašto televizija.

Minint muziejaus sukaktį, daugybės padėkų ir šilčiausių žodžių sulaukė visus tuos metus jam vadovavusi L. Silova. Ji pati sakė, jog tie metai prabėgo labai greitai. Labai svarbu, kad muziejus gyvas, kad jis lankomas, kad atvyksta nemažai jaunų žmonių, ir kartais tenka į darbą ateiti anksčiau, jei turistai iš Lietuvos čia užsuka anksti ryte. L. Silova sakė esanti ypač dėkinga jau minėtam N. Kitkauskui, kurį ji vadina šventu žmogumi – kuriant muziejų, statybos darbus prižiūrėjęs architektas čia nuolat lankėsi, nepaisant blogo oro per liūtų ir darganą stebėjo, kad viskas būtų atlikta gerai, kokybiškai.

Muziejaus iškilmėse apsilankė ir daug svečių iš Marijampolės – čia taip pat veikia K. Donelaičio draugija. Marijampoliečių pirmininkė Vida Mickuvienė sakė, kad draugijos nariai į Tolminkiemį kasmet po kelis kartus važinėja jau visą dešimtmetį, dalyvauja čia



Gėles ant K. Donelaičio kapo deda muziejaus vadovė L. Silova.

vykstančiuose „Poezijos pavasario“ ir kituose renginiuose, taip pat tvarko K. Donelaičio gimtinės vietą Lazdynėlių kaime. Šįkart į Tolminkiemį ji atsivežė Marijampolės tautinio meno ansamblį „Sūduonėlė“, kuris atliko keletą jautrių liaudiškų melodijų. Šventėje lankėsi ir Kybartų K. Donelaičio gimnazijos atstovai, kurie parodė savo meninę programą, suvaidino poeto kūrybos ištraukų.

Sukakties proga muziejų sveikino Rusijos Federacijos memorialinių muziejų atstovai, taip pat buvo padėkota čia plušančioms darbuotojoms, kurios pasitinka svečių grupes ir veda jiems ekskursijas. Renginio dalyviai baigiantis šventės oficialiai daliai nusileido į bažnyčios kriptą, kur padėjo gėlių ir uždegė žvakes ant K. Donelaičio kapo.

Vėliau šventė dar tęsėsi buvusioje klebonijoje, kur daugiau kaip 70 žmonių susėdo prie bendro kaimiškų vaišių stalo, dar dalinosi prisiminimais, džiaugėsi bendravimu ir tuo, kad jau netrukus prasidės remontas. Jį atliks patirties turinti Karaliaučiuje įvairius pastatų restauravimo darbus atliekanti bendrovė, o 2021 metais numatytas atnaujinto ir modernizuoto muziejaus atidarymas.



Muziejus įkurtas prieš 40 metų.

Autoriaus nuotraukos

Algis Vaškevičius

„Iššūkliai skatina telkti mintis ir jėgas“



Konferencijos dalyviai

Tai vienas teiginių, nuskambėjusių konferencijos-skaitymų „Lietuvių tautinės savimonės išsaugojimo galimybės Lietuvoje ir diasporoje (nuo Donelaičio iki Pasaulio lietuvių centro)“ metu iš Vilniaus universiteto docentės dr. **Ritos Repšienės** lūpų. Ji – viena pranešėjų, dalyvavusių šiame ryškiausiame tradiciniame Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos metų renginyje. Konferencija-skaitymai, skirti poetui bei kitiems Mažosios Lietuvos šviesuoliams atminti tradiciškai aprėpė ne tik Kristijono Donelaičio ir jo amžininkų darbus ir jų reikšmę lietuviybės ugdymui ir įsitvirtinimui. Ji skirta Pasaulio lietuvių metams, tad temų ir diskusijų ratas buvo platus. Be jau minėtos R. Repšienės pranešimus skaitė istorikė, publicistė **Vida Girininkienė**, Pasaulio lietuvių centro vadovas **Valdas Kubilius**, Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkas **Aleksas Bartnikas**, Kybartų Kris-

tijono Donelaičio gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja ekspertė **Nijolė Černauskienė**, Punsko krašte lietuviybę skleidžianti mokytoja, kraštotyrininkė **Nastutė Sidarienė**, diskusijose dalyvavo nemažai kitų dalyvių, buvo demonstruotos filmų ištraukos...

Tradiciškai pirmiausiai prie paminklo atiduota pagarba Kristijonui Donelaičiui – padėtos gėlės, uždegtos žalių, baltų ir raudonų spalvų žvakutės. Vėliau vyko mišios Marijampolės evangelikų-liuteronų bažnyčioje. Konferencija surengta savivaldybės posėdžių salėje Kultūros centre. Marijampolės K. Donelaičio draugijos pirmininkė Vida Mickuvienė sveikindama draugijos narius ir gausių svečių būrį pasidžiaugė, kad į kvietimą atsiliepė ir Karaliaučiaus krašto, ir Lenkijos lietuviai, šiandien turintys ypatingą misiją. Aktorės Virginijos Kochanskytės dedikacija K. Donelaičiui priminė ne tik faktus bei jo poemos fragmentus – ji kvietė kartu ištarti

„Jau saulelė vėl...“ Ir tai nuskambėjo kaip malda. Sveikindamas konferencijos dalyvius Marijampolės savivaldybės mero pavaduotojas Artūras Visockis sakė: „Jūs esate kalbos, kultūros, tautos saugotojai. Toks renginys – svarbus ir reikalingas miestui, jis reikalingas ir man pačiam“. Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas, Nemuno euroregiono Marijampolės biuro vadovas Gintaras Skamaročius priminė, kad prieš 380 metų, atsižvelgiant į krašto lietuvių bendruomenės reikalavimus, buvo priimtas tuometinės Prūsijos valdžios nutarimas – „Visuotinė nuostata“. Ji reglamentavo, kad Lietuvos provincijoje (Mažojoje Lietuvoje) kunigais ir valdininkais galėjo dirbti lietuvių kalbą mokantys asmenys. Ši nuostata stiprino pagarbą pačiai lietuvių kalbai, jos gausniam vartojimui. Krašto lietuvių bendruomenė ir minėta nuostata įtakojo ir Donelaičio tapsmą – apsisprendimą būti

(nukelta į 20 p.)

Genealoginis medis parodė Donelaičių

Kristijono Donelaičio kūryba ir asmenybė šiaudien visuomenei pateikiama įvairiomis spalvomis ir formomis. Svarbiausia, žinoma, yra poeto kūriniai. Asmenybės kontūrai persikelia į vaizduojamąjį meną, drobės, grafiką, bet, deja, autentiško poeto portreto iki šiol neturime, o viešojoje erdvėje sklaido keliolika versijų.

O kokia mūsų didžiai gerbiamo mūsų poeto giminė? Kokia poeto kilmė ir tolesnis giminės kelias bei likimas? Į šį klausimą bando atsakyti neseniai išleistas „Donelaičių giminės genealoginis medis nuo 1600 iki 1945 metų.“

Kaip žinome, svarbiausią savo kūrinį „Metai“ K. Donelaitis rašė 1765–1775 metais. Pats autorius savo kūrybos nespausdino, pirmasis jo raštų leidėjas buvo Liudvikas Rėza („Metus“ jis išleido 1818 m. lietuviškai kartu su vertimu į vokiečių kalbą).

K. Donelaičio kūriniai parašyti hegzametru kaip ir didžiųjų antikos poetų. Jis apdainavo Mažąją Lietuvą tuo metu, kai poezijoje dar nebuvo F. Šilerio, J.V. Getės, M. Lermontovo, A. Puškino kūrinių... 1977 m. UNESCO įtraukė „Metus“ į Europos literatūros šedevrų biblioteką. Iki šiol K. Donelaičio kūryba išversta į 19 kalbų.

Norėjome, kad Kristijono Donelaičio giminės medis pasiektų platesnes erdves, todėl nuspręsta jį išleisti trimis atskirais leidimais: plakatais lietuvių, vokiečių ir rusų kalbomis. Šio sumanymo įgyvendinimą parėmė Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, keletas



„Donelaičių genealoginio medžio nuo 1600 iki 1945 m.“ sudarytojai (iš kairės) dr. Algirdas Matulevičius, Valentinas Juraitis, dr. Napoleonas Kitkauskas *A. Vaškevičiaus nuotr.*

privačių Lietuvos įmonių, išleido leidykla „Žemės trauka“.

Kalbant apie Donelaičių genealogiją reikia pažymėti, kad šioje srityje daugiausiai kol kas nuveikė poeto giminaičiai. Apskritai pas mus sovietmečiu šis žanras buvo nepopuliarus ir netgi pavojingas. Kas norės naršyti savo ir kitų biografiją, kai buvo vengiama kalbėti apie trėmimus, Sibirą, gimines užatlantėje...

Artūras Donelaitis (1844–1922), Žirgupėnų dvaro valdytojas pirmasis pradėjo rinkti medžiagą Donelaičių genealogijai. Poeto giminaičiai Kurtas Donalies (Curt Donalies, 1909–1994), Lutcas Venau (Lutz Wenau, 1930–2007), pradėję kurti genealoginį medį, sukaupe gausią medžiagą, kuri sutilpo į du tyrinėjimų tomus „Neu Donalitiana VII“ (2003) ir „Neu Donalitiana VIII“ (2004),

abu išleisti Vokietijoje, Lilienthalio mieste.

Apie šiuos tyrinėjimus ir kitas Donelaičių giminės žinias su mūsų šalies skaitytojais nuolat pasidalija K. Donelaičio memorialinio muziejaus Tolminkiemyje kūrėjas, architektas, dr. Napoleonas Kitkauskas. Jis daug metų bendravo su dar buvusiais gyvais poeto giminaičiais K. Donalies, L. Venau. Donelaitikos tema N. Kitkauskas yra paskelbęs ne vieną publikaciją, ir jo konsultacijos buvo ypač vertingos, sudarant poeto giminės genealoginį medį lietuvių kalba.

Dar vienas svarbus šaltinis buvo Mažosios Lietuvos Gumbinės regiono archyvai. Ši archyvų medžiaga „Altpreussische Geschlechterkunde Familienarchiv“ atskiru leidiniu išleista 1993 m. Hamburge. Čia publikuojama

giminės gerąsias savybes

nemažai informacijos ir apie K. Donelaičio giminę.

Lietuvių kalba genealoginio medžio tekstą parengęs ir papildęs Mažosios Lietuvos tyrėjas dr. Algirdas Matulevičius susidūrė su nelengva užduotimi - teko aprėpti net 450 metų laikotarpį, kur daug pavardžių, daug faktų. Apie tris poeto brolius Adomą, Fridrichą, Mikelį žinių esama, o apie tris seseris - beveik nieko, tik vienos Donelaitytės - Langienės vardą pavyko sužinoti. Ji - Ona Marija. O kokie seserų palikuonys pasislėpę po santuokos pavarde, nežinoma. Brolio Adomo tolimesnė palikuonė Vera Donalies Martienzen (1900-1970) tapo garsia balerina. Brolio Fridriko sūnus Kristijonas tapo Zaumarų (dab. rus. Zagorskoje) regiono valdytoju. Ir kitų giminaičių duomenys įdomūs. Poeto pusbrolis Jurgis Albertas Donelaitis (1719-1792) turėjo 18 vaikų. Koks jų nueitas kelias? Rašytiniuose šaltiniuose duomenų, deja, nesurasta.

Donelaičių pavardės forma keitėsi: rašyta Donelaitis (kunigo, poeto Kristijono kartais lotyniškai Donalitus; vėliau – dar kai kurių). Vėliau rašyta ir Donaleitis, Doneleitis, Donalies.

Donelaičių giminė nuo XVIII a. pradžios iki 1945 m. daugiausia gyveno Mažojoje Lietuvoje, abipus Nemuno. Viešvilėje taip pat gyveno žymiojo poeto giminė. Rašytiniuose šaltiniuose pažymėta, kad Viešvilės dvarą 1794 m. įsigijo Kristijonas Donelaitis, jo duktė Dorotėja Donelaitytė ištekėjo už Oplankio dvaro savininko Dresslerio. Dabar Donelaičio giminė plačiai išsišakojusi per vaikus, anūkus, pronūkius... Šiuo metu žinoma, kad Vokietijoje gyvena apie 10

asmenų, turinčių pavardę Doneleit, o sutrumpintą formą Donalies – net 70 asmenų. Lietuvoje gyvena apie 60 šeimų pavarde Donelaitis, Donėlaitis, Danielaitis, Danilaitis ir panašiai.

„Labai apsidžiaugiau, kai archyvuose apie Donelaičių žmones radau tik geras žinias. Tai - ūkininkas, siuvėjas, salyklininkas, teisininkas, kunigas... Ne vienam jų buvo suteiktas kilmingo Gumbinės piliečio vardas. Neradau žinių apie nusikaltėlius, palaidūnus. Mes galime didžiuotis, kad visi Donelaičiai verti pagarbos“, - pažymėjo genealoginio medžio lietuvišką tekstą sukūręs Mažosios Lietuvos tyrėjas dr. A. Matulevičius.

Mažosios Lietuvos kraštotyrininkas, leidėjas Valentinas Juraitis buvo nuvykęs į Prūsijos archyvą, esantį Berlyne, ten surado medžiagos apie Tolminkiemio parapiją, dvarų valdytojus, kunigus, kuri praverė papildant, patikslinant informaciją.

Genealoginio medžio žanras - ypatingas, būtina sukurti struktūrą, - medžio kamieną ir šakas. Šį darbą atliko dailininkė restauratorė Elena Jazbutienė, dizaineriai Mindaugas Jonikas, Irida Jatkevičienė, Mantas Zableckas. Tekstus į vokiečių kalbą išvertė dr. Justina Daunorienė. Leidiniui iliustruoti retą Karaliaučiaus universiteto XVIII a. vaizdą iš savo gausaus archyvo leido panaudoti prof. habil. dr. Domas Kaunas. Sudarant leidinį vertingų patarimų pateikė Mažosios Lietuvos reikalų tarybos nariai. Taigi šis darbas - kolektyvinis, kuris galbūt paskatins toliau tęsti, tobulinti žanrą ir aprėps vis daugiau mūsų kraštui ir kultūrai svarbių asmenybių.

Valentinas Juraitis



K. Donelaičio memorialinis muziejus pristatytas Minske

Spalio pabaigoje Baltarusijos sostinėje Minske, Jankos Kupalos literatūriniame muziejuje buvo surengti trylikieji tarptautiniai skaitymai „Mums liko palikimas“, kurie buvo skirti šio muziejaus įkūrimo 75-osioms metinėms.

Konferencijoje, kurioje dalyvavo kultūros ekspertai, filologai, mokytojai, muziejaus darbuotojai Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto istorijos ir meno muziejaus direktoriaus pavaduotoja Olga Ščeglova muziejininkystės sekcijoje perskaitė pranešimą „Lietuvos poeto-švietėjo Kristijono Donelaičio muziejus Rusijoje“, skirtą vienintelio literatūros muziejaus Karaliaučiaus srityje veiklai pristatyti. Memorialinis K. Donelaičio muziejus Tolminkiemyje yra šio Karaliaučiaus krašto muziejaus filialas.

Valstybinis Jankos Kupalos literatūrinis muziejus Minske ir Karaliaučiaus krašto istorijos ir meno muziejus yra ilgalaikiai partneriai. Praėjusiais metais šie ir dar keli kiti muziejai vykdė projektą „Kalbos ir literatūros keliais“, kurio rezultatai aprašyti naujai išleistame rinkinyje „Muziejaus laikas“. Bendra šių muziejų veikla numatyta ir 2020 metais.

DŽ informacija ir nuotrauka

„Iššūkliai skatina telkti mintis ir jėgas“



Ištrauką iš „Metų“ skaito aktorė V.Kochanskytė

(atkelta iš 17 p.)

aktyviu lietuviu. Ir ne tik Donelaičio... G. Skamaročius pagarsino žinią, kad kitais metais ketinama išleisti „Metus“ graikų kalba.

R. Repšienė, remdamasi K. Donelaičio kūryba ir pasaulėvaizdžiu akcentavo, kad atsakant į globalius iššūklus baltiškoji savastis išlieka svarbiausia. „Svarbu kritiškai žiūrėti į save, o dar svarbiau – tą kritišką žvilgsnį atlaikyti. Turime kilti, kaip ta Donelaičio saulė“.

„Su Donelaičiu esame susiję visi“, – sakė Vida Girininkienė, pateikdama daug faktų apie Lietuvos kultūros, švietimo žmones, prisidėjusius prie bendro tikslo – lietuviybės, valstybingumo kūrimo ir išsaugojimo, sąsajas su Donelaičiu, nors iš karto jų gali nepamatyti. Tai ir jo raštų leidimas, muziejaus kūrimas, knygnešystė, pasipriešinimas nutautinimui... Daug žmonių skirtingu metu prie to prisidėjo.

Pasaulio lietuvių centro vadovas Valdas Kubilius akcentavo Lietuvių chartos, kaip tautos išsaugojimo emigracijoje garantą, padėjusios Pasaulio lietuvių bendruomenės pagrindus, svarbą. Šiemet minėjome jos 70-metį.

A. Bartnikas kalbėjo apie tai, kaip stengiamasi skleisti žinią apie būdus, kuriais mokoma lietuvių kalbos: fakultatyvuose, būreliuose, kūrybinėje veikloje, stovyklose. Svarbus vaidmuo tenka etnokultūrai, nes dauguma šeimų mišrios. „Tapome ir diplomatais, nes valdžios požiūris ir veiksmai dažnai tik trukdo,“ – sakė svečias, pasidžiaugęs, kad apie 800 vaikų ir suaugusiųjų Karaliaučiaus krašte mokosi lietuvių kalbos.

Šio krašto tyrinėtojas, žurnalistas ir leidėjas Valentinas Juraitis pristatė naujai išleistą Donelaičių giminės genealoginį medį (1600 – 1945 metai). Tai – kolektyvinis darbas, prie kurio prisidėjo ir vertėjai, ir kitų sričių specialistai. Leidėjas kvietė įsigilinti ir įsitikinti, kad Donelaičių giminėje nebūta jai gėdą dariusių žmonių. Jis taip pat išreiškė mintį, kad verta būtų labiau pasigilinti ir į kitų mūsų iškilių žmonių šaknis bei jų ainių gyvenimą ir darbus.

Skaitymų pabaigoje Gintaras Skamaročius Elenai Galdikienei įteikė Kristijono Donelaičio medalį „Širdings brolau“. Jis įteiktas už ilgametį Kristijono Donelaičio atminties ir aplinkos puoselėjimą, įnašą 1993 m. įkuriant lietuvių draugiją ir jos ansamblį „Nadruva“ Gumbinėje (Guseve), už kūrybą ir surengtus koncertus bei lietuvių kultūros puoselėjimą Karaliaučiaus bei Suvalkų kraštuose ir Lietuvos Respublikoje, lietuviškos spaudos platinimą, renginių organizavimą.

Lina Volungytė

D.Micutienės nuotraukos

Skaitykime Kristijono Donelaičio „Metus“

Niekas nedirštų teigti, kad Kristijoną Donelaitį esame užmiršę. Pastatėme daug paminklų, rengiame minėjimus, kuriuose pasakome daug gražių žodžių, cituojame didžiajam dainiui skirtas šiuolaikinių poetų eiles. Viso to reikia, tačiau dar labiau reikėtų, kad Donelaitis ne išorėje glūdėtų, o įsitvirtintų mūsų sieloje, kad taptų kiekvieno lietuvių savastimi. Donelaitį reikia skaityti.

Daugeliui tai nėra lengva. Pirma, skaitymui dažnai trukdo mums neįprasta hegzometro eilėdara, Norėdama truputį pagelbėti skaitytojams, parengiau tekstą su paryškintais tais eilutės skiemenimis, kuriuos skaitydami turėtume pabrėžti, savotiškai kirčiuoti. Nereikėtų stebėtis, kad kai kurių žodžių kirtis hegzametre krinta kitur; nei reikalauja mūsų kalbos normos, taip yra visomis kalbomis hegzametu parašytuose tekstuose.

Kitas sunkumas – neįprasti žodžiai. Jų esama kelių rūšių. Vieni – vaizdingi, lietuviški, bet nežinomi arba dėl retumo, arba todėl, kad yra atkeliavę iš agrarinės mūsų protėvių kultūros, kurios daugelio elementų nebesuprantame. Kiti „Metų“ žodžiai yra atėję iš svetimų kalbų, treči – iš poeto tarmės, ketvirtai – sutrumpinti dėl hegzometro ypatumų. Šį sunkumą bandžiau įveikti pateikdama tradicinius paaiškinimus ir kai kurias tarmines formas atsargiai pakeisdama bendrinės kalbos formomis.

Dalia Dilytė

Pavasario linksmybės (Tęsinys. Pradžia Nr.1(226))

- 380 **Ir** kiek vargo jums jisai padarys užaugdams.
 Ale ką mislijo Ievutė, tavo pačiutė,
Kai jos pirmas vaiks užgimęs klykti pagavo
Ar kai pirmąsyk ji jam pasturgalį šluostė
Ir prastai suvystijus į pašalį kišo?
 385 **Ale**, žėlėk Dieve! Kiek džiaugsmo judu sulaukėt,
Kai susivaidijęs ant lauko jūsu sūnelis
Barės rūstaudams, ir brolis numušė brolių?
Ak, Adom! Tu, peržengdams prisakymą Dievo,
Sau ir mums padarei vargus ir didelę bėdą.
 390 **Juk** ir mes, kaip tu, šiame sviete vos pasirodom,
Štai tuo bėdos iš visų pašalių susibėga
Ir nuo lopšio mus ik grabo persekinėja.
Ale ką galim veikt? Pakol šiame krutame sviete,
Turim jau visaip, kaip taiko Dievs, pasikakint.
 395 **Juk** ne vis reik vargt, ir tokios randasi dienos,
Kad, prisivargę daug, širdingai vėl pasidžiaugiam.
Ant, žiemos smarkums su šalčiais vėl pasibaidė,
Ir ilgų naktų tamsybės jau nusitrumpin,
Vei, saulelė, tik žiūrėk! Atkopardama greitai,
 400 **Brinkina** jau laukus ir žolę ragina keltis.
Vei! Ne daugio reiks, tuo vėl kvietkas pasidarę
Uostysim ir garbinsim pavasarį margą.
Bet ir jūs, darbai, mus vėl užniksite dovyt,
Kad turėsime su vargais į baudžiąvą traukti.
 405 **Ak!** Kiek triūso reiks, ik į skūnes sugabensim,
Kas ant aukšto dar ar klėty guli be diego;

Ir kiek dar palūkėt reikės, iki šiupinį virsim.
Nagi dabar, į dievišką žiūrėdami ranką,
Judinkimės pamaži nuolatos nusitvert savo darbus
 410 **Ir** nepabūkim, kad išgirsime darganas užiant
Ar kad orai mus daugysyk visoki nugandins.
Skubinkimės, eime, nugaminkim reikalą kožną!
Orei žagrių reiks, palyčių beigi noragų,
O akėčioms reiks negelių bei bingusių kuinų.
 415 **Žinom** juk, ką jaučiai mums rėplodami riekia,
Kuinai tur, kad liepiam jiems, skraidydami trupint.“
 „Rods, – tarė Slunkius, – vėl bensyk su padėjimu Dievo
Išmiegot ir sąnarius atgaivinti galėjom.
Ak! Kieksyk aš, rūpesčių visų neminėdams,
 420 **Ištisas** ir užklots knarkiau pas kakalį šiltą.
Ak! Kad būt ilgiau žiema pas mus pasilikus,
Ir kad vis miegot mums būtų sviete paskirta!
Ogi dabar, žėlėk Dieve! Jau vasara randas
Ir darbų naštas nusitvert vėl ragina rengtis.
 425 **Ak!** Man ašaros į akis jau pradeda trauktis,
O mano motė (žinot juk, koks moterų būdas)
Vis susiraukus ir rankas grąžydama verkia.
- ale - bet
 pagauti - pradėti
 suvystijus – suvysčiusi
 želėti - pasigailėti
 bėda - vargas
 svietas
 tuo – tuoju; bėda - vargas
 ik – iki; grabas - karstas; persekinėti - persekioti
 ale – bet; svietas - pasaulis
 pasikakinti - tenkintis
 kad - kada
 ant - antai
 atkopti – ateiti lipant aukštyn
 tuo – tuoju; kvietka – gėlių puokštė
 dovyti – trankyti, kamuoti
 kad - kada
 ik – iki; skūnė – daržinė, kluonas
 aukštas – vieta ant namo lubų;
 diegas – užuomazga;
 kad - kada
 kad - kada
 nugaminti – atlikti; kožnas - kiekvienas
 palyčia – žagrės verstuvė
 negelys – akėtvirbalis; bingęs - atšertas
 tur - turi
 bensyk – bent sykį
 ištisas – išsitiesęs; kakalys - krosnis
 svietas - pasaulis
 želėti - pasigailėti
 motė - žmona

- Aš vaitodams vis ir tokią bėdą matydams,
Ak! Močiute, tariu, bensyk ir verkusi liaukis.
- 430 Juk dar čėso yr, ir mes atliksime darbus.
Žinom juk, kad ratas sens, pamažu besisukdams,
Tą daug syk apgauna, kurs vis ritasi šokdams,
O kiek syk sutruksta jis, permier besisukdams!
Kuinas taipo jau ramboks, vis žingine žergdams,
- 435 Kartais dar toliau uždėtą nuneša našta,
Kaip tūls žirgs durniuodams ir piestu šokinėdams,
O kiek sykių dar iškada sau pasidaro.
Ant! Smalininks, seikėt ir išparduot savo smalą
- Per kiemus pamažu važinėdams, kirkina ratą,
440 O tiktai nusipelno jis sau pinigą grečną.
Kas iš to, kad būras tūls, per daug bėginėdams
Ir permier besirūpindams, savo sunkina širdį!
Tėvs mano Kubas taip glūpai kol gyvs nepadarė,
O ir jo tėvs Stepas taip gyvent nemokino.
- 445 „Vaikai! – rėkdavo jis, ant demblio girts išsitiesęs
Ir su žaku prastu kaip prastas būrs užsiklojęs, –
Vaikai! Šiukštu jums naujus niekus pramanyti,
Tais gyvenkit, kaip mes, tėvai jūsų gyvenom.
Vis protingai, vis pamažu nusitverkite darbus.
- 450 Čėdykitės kytriai jauni, dar būdami klapai,
- Kad dar ir senysta ką ras atšokdama kartą.“
Tuos žodelius savo tėvo aš tikrai nusitvėriau
Ir, kol gyvs krutėsiu, juos kasdien paminėsiu.“
Tas durnas kalbas visi girdėdami būrai
- 455 Gėdėjos; bet Pričkus jam drąsa pasakydams:
„Eik, – tarė, – šūdvaliai! Kur šūdvaliai pasilinksmin.
Juk tu jau su savo namais, kasmets šūdinėdams,
Sau ir mums, lietuvininkams, padarei daug gėdos.
Aš, kad man skvieruot pons amtsrots urdelį siuntė,
- 460 Tau, žinai, daug syk taipo per nugarą drožiau,
Kad iš skrandos tavo senos sklypai pasidarė.
O kiek syk tave vakmistras kone visą nulupo
Ir tu raišėdams vos vos į baudžiovą traukei.
Neprietelias! Tu, lėbaudams ir vis smaguriaudams,
- 465 Lauką su tvoroms ir namą visą suėdei,
O dar ir savo vaikesčius pagadint nesigėdi?
Bet jūs, viežlybi kaimynai, jūs, gaspadoriai
Su grečnomis gaspadinėms, mums nereik nusigėdėt,
Kad mes, būriškus jau vėl nusitverdami darbus,
- 470 Mėšlus rausim ir laukus įdirbdami vargsim.
Juk ir pirmas sviets, šventybę savo prapuldęs,
Su darbais ir rūpesčiais savo pleškino puodą:
Nes be triūso Dievs mus išmaitint nežadėjo,
O tingėdami vis ir snausdami sviete netinkam.
- 475 Kad skilvys išalkęs nor gardžiai pasilinksmint,
- bėda – nelaimė, vargas
bensyk – bent sykį
čėsas - laikas
- daug syk – daug sykių
kiek syk – kiek sykių; permier – be saiko
- durniuoti - kvailioti
iškada – žala, nuostolis
ant – antai; smalininkas – deguto gamintojas;
smala - degutas
kirkinti - girgždinti
grečnas - gerokas
tūlas - dažnas
permier - pernelyg
glūpai - paikai
- demblys – iš šiaudų ar karnų pintas užtiesalas
žakas – maišas; būrs – būras, Prūsijos valstietis
- čėdytis – tausoti save; kytriai – gudriai;
klapai - vaikinai
senysta - senatvė
- durnas - kvailas
drąsa - drąsiai
šūdvalis – mėšlavabalis, juodvabalis
- kad - kada skvieruoti – išieškoti mokesčius;
amstrotas – valdžios patarėjas;
urdelis - įsakymas
- skranda - kailiniai
vakmistras – dvaro valdytojas
raišėti – raišuoti, šlubuoti
neprietelias - nedraugas
- viežlybas – doras; gaspadorius - šeimininkas
grečnas – šaunus; gaspadinė - šeimininkė
- pirmas svietas - pirmieji žmonės
- svietas – pasaulis, žmonės

- Tai** pirma tur visas kūns viernai pasipurtyt.
Taigi nutverkim **jau** kiekviens savo **jautį**
Ir išrėdę **jį** kaip **reik**, klausyt pamokykim:
 Nes, ką **žiema** **jis** yra stalde sudūmojęs,
 480 **Tur** visiems pasakyt, kad vėl **jau** vasara **grįžta**.
Tu, žioply **Merčiuk!** Dėl ko **juokies** išsišiepęs?
Ar tai **juoks**, kad būrai **tur** į **baudžiavą** **rengtis?**
Tu dar **nebandei**, **koktu**, kad **stengiasi** **margis**
- Ar** nusiminęs **žalis** **tik** vos vos rėplinėja.
 485 **Tik** bandyk, **koktu**, kad **amtmons** pradeda **rėkaut**
- Ir** nesvietiškai prasikeikdams **iltinį** **griežia**.
Tu, **nenaudėli** **Puky!** Taip **jau** susimislyk,
Kad tave **Lauras** **arti** nusiūš ant **Kasparo** **rečių**.
Tu kasmet **juk** **nei** **razbaininks** **vargini** **jaučius**
 490 **Ir** nei koks **lupiks** **galviją** **kankini** **biedną**.
Tik **baisu** **žiūrėt**, kad **kerdžius** **išgena** **bandą**
Ir tavo **jaučiai** **pro** **vartus** **vaitodami** **žergia**:
 Nes čia **bėdžius** **viens** vos **vieną** **paneša** **raga**,
O **kits** **ten** **uodegos** **netekęs** **vos** **rėplinėja**.
 495 **Andai** **vakmistras**, **pas** **mus** **skvieruot** **atsibastęs**,
- Klausė** **kolidodams**, kas **bėdžiams** **tiems** **nusitiko**.
 „**Ak!** – tarė **Paikžentis**, – **Pukys** **juos** **taip** **pagadino**.“
Ak! **Tu**, **neprieteliau**, ką **dirbi**, **bent** **susipraski**,
Ar **tu** **jau** **visai** **padūkai** **taipo** **begyvendams?**
 500 **Mislyk** **tik**, **koktu** **tau** **būtų**, kad tavo **margis**,
Prie **galvos** tave **tverdams**, **žagrę** **vilkti** **priverstu**;
O **paskui**, tave **visą** **jau** **smertnai** **nustekenęs**,
Su **šiaudų** **kūliu** **kaip** **jautį** **šerti** **pagautų**
Ir **mėsininkui** **sprandą** **tavo** **nusukt** **nugabentų**.
 505 **Mislyk** **tikt**, **koktu** **tau** **būtų**, kad **pasikinkęs**
Nei koks **jautis** **vilk** **turėtumbei** **savo** **žagrę**.
Taigi, **žmogau**, **dėkavok** už **tai** **kasdien** **savo** **Dievui**,
Kad **tavo** **laukis** **su** **dvyliu** **tau** **padeda** **dirbti**
- Ir** kad **kuinai** **tau** **akėdami** **žengt** **nesistengia**.
 510 **Tverk** **prie** **ragų**, **kišk** **į** **kulboką** **tinginį** **žalį**,
- Bausk** **jį**, kad **klausyt** **nenorės** **ir** **tau** **pasipriešins**.
Tur **klausyt**, **juk** **tam** **jisai** **tavo** **pašarą** **kramtė**
Ir **ištroškęs** **iš** **tavo** **prūdo** **vandenį** **gėrė**.
Tikt **saugokis**, kad **ne** **pats**, **be** **reikalo** **mušdams**,
 515 **Su** **glūpais** **savo** **jaučiais** **į** **galviją** **pavirsi**.
- Juk** **žinai**, **kaip** **bėdžius** **toks** už **pašarą** **menką**
Tau, kad **jam** **grumzdi**, **pasilenkęs** **užžagrį** **velka**
- Taip**, kad **jam** **daugsyk** **seilėdams** **jo** **liežuvėlis**
Iš **karštų** **nasrų** **nei** **blėkas** **kaba** **nuo** **zūbų**.
- tur - turi
 šioje eilutėje trūksta vienos hegzamtero pėdos
 išrėdyti - parengti
 staldas - tvartas
 tur - turi
- tur - turi
 koktu – kaip yra; kad – kada;
 margis – margas jautis;
 žalis – šviesiai rusvas jautis
 koktu- kaip yra; kad – kada; amtmonas -
 valstybei priklausiusio dvaro nuomininkas
- susimislyti – pagalvoti, susikaupti
 kad – kada; rečiai – apleisti dirvonai
 razbaininkas - galvažudys
 biednas - vargšas
- bėdžius - vargšas
- vakmistras – dvaro valdytojas;
 skvieruoti – išieškoti mokesčius
 kolioti – barti, plūsti; nusitikti - nutikti
- neprietelius - nedraugas
- koktu- kaip; margis – margas jautis
 tverti - pritvirtinti
 smertnai - mirtinai
 pagauti - pradėti
- mislyti – galvoti; koktu - kaip
 turėtumbei - turėtumei
 dėkavoti - dėkoti
 laukis – baltakaktis jautis;
 dvylis – tamsaus plauko jautis
 akėjant nesistengia judėti lėtai (plg. eil. 416)
 kulbokas – medinė jungo dalis,
 į kurią kinkant įkišamas gyvulio kaklas
 kad - kada
 tur - turi
 prūdas - kūdra
 tikt - tiktai
 glūpais – paikais; ne pats
 pavirsi – pats nepavirstumei
- kad – kada; grumzdi – grasini;
 užžagris – žagrės dalis, čia: žagrė
- blėkas – žarna; nuo zūbų – nuo lūpų

(pabaiga kitame numeryje)

Учимся говорить по-литовски

(Продолжение. Начало в Но. 3(216))

Мы учили изменять прилагательные по степеням сравнения, а также их опознать. Прилагательные сравнительной и превосходной степени употребляются в различных речевых ситуациях: рассказывая о семье, об увлечениях, о поездках, о разных местах и др. Прочитайте диалоги и найдите в них прилагательные в сравнительной и превосходной степени.

Ar jūs turite brolių ir seserų? / У вас есть братья и сестры?

Taip, turiu vieną brolių ir vieną seserį. / Да, есть один брат и одна сестра.

Jie vyresni už jus ar jaunesni? / Они старше вас или младше?

Aš esu vyriausias. / Я самый старший. Brolis už mane jaunesnis. / Брат моложе меня. Sesuo yra jauniausia. / Сестра самая младшая.

Kurio iš jūsų šeima yra didžiausia? / Семья которого из вас самая большая?

Didžiausia yra brolio šeima. / Самая большая семья брата. Mano šeima yra mažesnė už brolio, bet didesnė už sesers. / Моя семья меньше семьи брата, но больше чем сестры. Sesers šeima mažiausia. / Семья сестры самая маленькая.

Didžiausias Lietuvos miestas yra Klaipėda? / Самый большой город Литвы Клайпеда?

Ne, Kaunas didesnis už Klaipėdą. / Нет, Каунас больше Клайпеды.

Ar yra didesnių miestų už Kauną? / Есть ли города больше Каунаса?

Taip, Vilnius didesnis už Kauną. / Да, Вильнюс больше Каунаса. Tai didžiausias Lietuvos miestas. / Это самый большой город Литвы.

Pasitikrinkite / Проверьте себя.

VIENASKAITA/ ЕДИНСТВЕННОЕ ЧИСЛО			
Linksnis/ Падеж	Nelyginamasis laipsnis/ Положительная степень	Aukštesnysis laipsnis/ Сравнительная степень	Aukščiausiasis laipsnis/ Превосходная степень
V.	gražus, graži	gražesnis, gražesnė	gražiausias, gražiausia
K.	gražaus, gražios	gražesnio, gražesnės	gražiausio, gražiausios
N.	gražiam, gražiai	gražesniam, gražesnei	gražiausiam, gražiausiai
G.	gražų, gražių	gražesni, gražesnę	gražiausių, gražiausių
Įn.	gražiu, gražia	gražesniu, gražesne	gražiausiu, gražiausia
Vt.	gražiame, gražioje	gražesniame, gražesnėje	gražiausiame, gražiausioje
DAUGISKAITA/ МНОЖЕСТВЕННОЕ ЧИСЛО			
V.	gražūs, gražios	gražesni, gražesnės	gražiausi, gražiausios
K.	gražių, gražių	gražesnių, gražesnių	gražiausių, gražiausių
N.	gražiems, gražioms	gražesniems, gražesnėms	gražiausiems, gražiausioms
G.	gražius, gražias	gražesnius, gražesnes	gražiausius, gražiausias
Įn.	gražiais, gražiomis	gražesniais, gražesnėmis	gražiausiais, gražiausiomis
Vt.	gražiuose, gražiose	gražesniuose, gražesnėse	gražiausiuose, gražiausiose

Aukštesniojo laipsnio būdvardžiai: vyresni, jaunesni, jaunesnis, mažesnė, didesnė; didesnis, didesnių, didesnis.

Aukščiausiojo laipsnio būdvardžiai: vyriausias, jauniausia, didžiausia, didžiausia, mažiausia; didžiausias, didžiausias.

Разговаривая употребляем разные падежи сравнительной и превосходной степени прилагательных. Изучите таблицу ниже и проследите, как изменяются падежные окончания всех трёх типов степеней сравнения. Предъявляем примеры склонения прилагательных мужского и женского рода: gražus / красивый, graži / красивая, gražesnis / красивее, gražesnė / красивее, gražiausias / красивейший, gražiausia / красивейшая.

Пользуясь таблицей напишите формы указанных падежей:

Įdomesnė knyga / более интересная книга (vns. gal./ В.п. ед.ч.).....;

Įdomiausia paroda /самая интересная выставка (vns. gal./ В.п. ед.ч.).....;

Vyresnis brolis /старший брат (vns. naud./ Д. п. ед. ч.)

Vyriausias pusbrolis /самый старший двоюродный брат (vns. naud./ Д.п.ед.ч.).....;

Ilgesnis kelias / более длинная дорога (vns. įn./ Т. п.ед.ч.).....;

Ilgiausias pokalbis / самый длинный разговор (vns. įn./ Т.п.ед.ч.).....;

Trumpesnė kelionė / более короткое путешествие (vns. viet./ П.п.ед.ч.).....;

Trumpiausia išvyka / самая короткая поездка (vns. viet./ П.п.ед.ч.).....;

Šviesesnė diena / более светлый день (dgs. kilm./ Р.п. мн.ч.).....;

Šviesiausia naktis / самая светлая ночь (dgs. kilm./ Р.п. мн.ч.).....;

Jaunesnė sesuo / младшая сестра (vns. gal./ В.п. ед.ч.).....;

Jauniausia draugė / самая младшая подруга (vns. gal./ В.п. ед.ч.).....

Pasitikrinkite / Проверьте себя.

Įdomesnę knygą (vns. gal.); Įdomiausią parodą (vns. gal.); Vyresniam broliui (vns. naud.);

Vyriausiam pusbroliui (vns. naud.); Ilgesniu keliu (vns. įn.); Ilgiausiu pokalbiu (vns. įn.); Trumpesnėje kelionėje (vns. viet.); Trumpiausioje išvykoje (vns. viet.); Šviesesnių dienų (dgs. kilm.) Šviesiausių nak-

tų (dgs. kilm.); Jaunesnę seserį (vns. gal.); Jauniausią draugę (vns. gal.).

Закончите предложения. Сочетания существительных с прилагательными в скобках поставьте в указанном падеже:

Dabar gyvenu / Сейчас живу (didesnis butas / квартира побольше – vns. viet./П.п. ед.ч.)

Aš mėgstu / Я люблю (saldesnė arbata /более сладкий чай - vns. gal./ В.п. ед.ч.).....

Pirkau / Купил (didesnis kilimas / ковёр побольше - vns. gal./ В.п. ед.ч.).....

Man reikia / Мне нужно (gražesnis paltas / более красивое пальто - vns. kilm./Р.п.ед.ч.).....

Įsigijau / Приобрёл (patogesni batai / более удобные ботинки - dgs. gal./ В.п. мн.ч.).....

Eikime į / Пойдём на (ramesnė gatvė /более спокойная улица. - vns. gal./ В.п. ед.ч.).....

Dirbame / Работаем (šviesesnė auditorija / более светлая аудитория - vns. viet./ П.п.ед.ч.).....

Žiemą reikia / Зимой нужна (šiltesnė striukė / куртка потеплее - vns. kilm./ Р.п. ед.ч.).....

Pasitikrinkite.

Didesniame bute, saldesnę arbatą, didesnę kilimą, gražesnio paltą, patogesnius batus, ramesnę gatvę, šviesesnėje auditorijoje, šiltesnės striukės.

Иногда приходится употребить прилагательные, обозначающие материал, из которого сделан предмет. Эти прилагательные имеют суффикс –inis, -inė. Они не изменяются по степеням сравнения. Прочитайте примеры и запомните значение.

Daiktas iš medžio / Предмет из дерева – medinis, medinė / деревянный, деревянная ;

iš geležies / из железа – geležinis, geležinė / железный, железная ;

iš aukso / из золота – auksinis, auksinė / золотой, золотая ;

iš sidabro / из серебра – sidabrinis, sidabrinė / серебряный, серебряная;

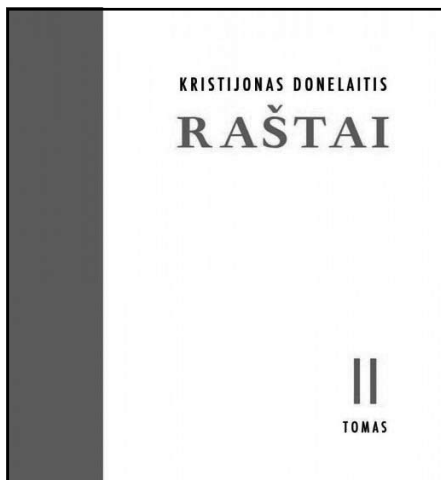
iš akmens / из камня – akmeninis, akmeninė / каменный, каменная;

iš molio /из глины – molinis, molinė / глиняный, глиняная;

iš gintaro / из янтаря – gintarinis, gintarinė / янтарный, янтарная ;

iš lino /из льна – lininis, lininė / льняной, льняная.

(Продолжение следует)



Kristijono Donelaičio „Raštų“ antrajame tome publikuojami poetinių tekstų – „Metų“ eilučių ir žodžių junginių, „Metų“ fragmento „Tęsinys“, Pričkaus pasakos apie lietuvišką svodbę, šešių pasakėčių („Lapės ir gandro čėsnis“, „Rudikis jomarkininkas“, „Šuo Didgalvis“, „Pasaka apie šūdvali“, „Vilks provininkas“, „Ažuols gyropelnys“), trijų vokiškų eilėraščių ir kitų eiliavimų – dokumentiniai ir kritiniai leidimai, eilėraščių vertimai. Tai visi iki šiol žinomi Donelaičio poetiniai tekstai be pačios „Metų“ poemos.

Dokumentiniuose leidimuose pateikti dokumentiškai tikslūs, skaitmeninėmis priemonėmis parengti ir šiuolaikiniais senųjų grafemų analogais perteikti poetinių tekstų perrašai. Kritiniuose leidimuose pateikti skaitmeninėmis priemonėmis parengti ir šiuolaikinėmis grafinėmis priemonėmis perteikti kritiniai poetinių tekstų leidimai literatūrinių tyrimų, sklaidos ir visuotinei kultūrinei vartosenai skirtų versijų tikslais. Tomo įvade pateikti rankraštinių ir spausdintų šaltinių išoriniai ir vidiniai aprašai, tekstų kalba ir rašyba, veikalų ir rankraščių istorija, pagrindinių poetinių tekstų leidimų charakteristika, tekstų rengimo principai, santrumpų sąrašai, šaltinių ir literatūros sąrašas.

Kristijonas Donelaitis. Raštai, t. 2. Vilnius: LLTI, 2019, 184 p.

Mažosios Lietuvos pažinimo knyga

Vytautas Šilas,
Mažosios Lietuvos tyrėjas

(Pabaiga. Pradžia Nr. 3 (228))

Žymių asmenybių, nusipelnusių Mažosios Lietuvos lietuvių kultūrai, parengė **Lietuvių kalbos seminaras** prie Karaliaučiaus universiteto (įsteigtas 1723 m., veikė iki 1935 m., kol nacionalsocialistai jį uždarė). 1816–1840 m. jo vadovu buvo lietuvių tautosakininkas, 1818 m. išleidęs K. Donelaičio poemą *Metai*, universiteto profesorius dr. Martynas Liudvikas Rėza. A. Matulevičius pažymi, kad tarp šio seminaro klausytojų buvo ir lietuvių iš Didžiosios Lietuvos, tačiau dauguma – vokiečių kilmės (ar suvokiejęs), būsimų kunigų Mažosios Lietuvos lietuviškos evangelikų parapijoms. Beje, „vokiečių“, pasižymėjusių lietuvių raštijoje, priskaičiuojama 20. Kaip čia neprisiminus suvokiejęs Eduardo Gizevijaus, Karaliaučiaus universiteto auklėtinio, 1825–1876 m. Tilžės gimnazijos mokytojo, 1846–1876 m. lietuvių kalbos dėstytojo. Pamilęs lietuvininkus ir drąsiai gynęs jų teises, jis iš susižavėjimo sušuko: *Ech, tie mano mieli lietuvininkai, kad apie juos sužinotų visas pasaulis!* Aktualizuočiau, kad juos prisimintų visas pasaulis!

Informatyvus ir žiniomis vertingas yra knygos skyrius **Prūsai, lietuviai, lietuvininkai, vokiečiai ir lenkai bei mozūrai Prūsijoje**. Jis pradedamas išties aktuali A. Matulevičiaus ir kartografo Petro Gaučo 1996 m. sudarytu žemėlapiu *Kalbų paplitimas Mažojoje Lietuvoje XVII a. pradžioje*. A. Matulevičius kompleksiskai ir plačiai išnagrinėjo Prūsijos krašto tautas bei etnosus (etnines bendrijas): prūsus, lietuvius, kolonistus vokiečius, lenkus ir mozūrus, jų paplitimo terito-

rijas. Kartu jis paaiškino ir apibrėžė pavadinimus *Rytų Prūsija, Karališkoji Prūsija* ir *Prūsijos karalystė, Lietuvos departamentas* ir *Rytų Prūsijos departamentas*, nustatė jų administracines ribas. Įvardinti oficialūs vokiečių vartoti Mažosios Lietuvos vardai (*Litua* 1243 m.; XVI a. *Klein Litaw, Klein Littauen*, vėliau *Preussisch-Litauen* ir panašiai), nuo XVI a. pradžios vartoti kronikose, oficialiuose valstybės dokumentuose, žemėlapiuose.

Nagrinėjama, kaip Prūsijos kunigaikštystės, nuo 1701 m. karalystės, nuo 1871 m. Vokietijos imperijos Rytprusių valdos gyventojai lietuviai nutautėjo. Antai, prūsų kaip etnosu nebeliko jau iki XVI-II a.: daug jų žuvo per karus, sukilimus prieš pavergėjus kryžiuočius, mirė per 1709–1711 m. Didįjį marą bei badą, likusieji suvokieėjo arba sulenkėjo. Per tą baisų kataklizmą lietuviškiausiose Klaipėdos, Ragainės, Tilžės, Įsruties ir Labguvos apskrityse išmirė apie 53 % lietuvininkų. Tačiau ir po to sekusios Didžiosios vokiškosios Mažosios Lietuvos kolonizacijos minėtose 4 apskrityse (Lietuvos provincijoje) lietuviai sudarė per 90 % gyventojų. Miestuose, kuriuose Ordino riteriai draudė prūsams ir lietuvininkams apsigyventi vyravo vokiečiai (kartu su pasiskelbusiais vokiečiais). Lietuvininkai krašte vyravo ilgą laiką. Antai, 1756 m. iš 1700 Senojoje Prūsijoje veikusių parapijinių mokyklų vien lietuviškų dar buvo 400; kitose mokyta mišriai arba vokiškai. Dr. A. Matulevičius cituoja Sovietų Sąjungos vadovo Josifo Stalino 1941 m. gruodį per SSRS–Lenkijos aukščiausio lygio derybas Kremliuje pareikštas mintis: „Manau, kad pusė Rytų Prūsijos buvo apgyvendinta lenkų, antroji pusė – lietuvių“.

Tikrai verta buvo istorinį pa-

sakojimą apie Mažosios Lietuvos raidą užbaigti skyriumi **Tilžės Aktas – Mažosios Lietuvos nepriklausomybės Deklaracija**. Kaip pastebi knygos autorius, mažlietuvius (Mažosios Lietuvos lietuvininkus) ir didlietuvius (carinės Rusijos imperijos pavergtoje Didžiojoje Lietuvoje gyvenusius lietuvius) jungė etnoteritorinis, etnokultūrinis, tautinis bendrumas (juos jungė ir ta pati lietuvių kalba!). Suartėjimo procesą skatino europinės reikšmės fenomenas: knygnešystė, lietuviškos spaudos leidimo Tilžėje, Ragainėje, Klaipėdoje, Bitėnuose, Karaliaučiuje tradicijos. Abiejų lietuvių tautos dalių susijungimo ėmė siekti ir mažlietuvius, ir didlietuvius šviesuomenė. Mažosios Lietuvos lietuvių inteligentija suvokė, kad Vokietijos imperijoje sustiprėjus prievartinės germanizacijos procesui, išlaikyti lietuvių ir tautinį orumą galima bus tik Mažajai Lietuvai prisijungus prie 1918 m. atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės. A. Matulevičiaus cituojamas kunigas poetas K. Donelaitis taip vertino besikeičiančią situaciją:

Ak, kur dingot jūs, lietuviškos gadynelės,

Kaip dar prūsai vokiškai kalbėt nemokėjo? <...>

Tu prancūziškas žioply su šveicteriu [šveicaru – V.Š.] storu

Ir kas dar daugiau susibastėt Lietuvą vargint,

Kas jums liepė mus ir žmones mūsų paniekint?

Ar negalėjot ten pasilikt, kur jus nuperėjo?

Baigiantis I pasauliniam karui, keturios jo išsekintos imperijos – Vokietijos, Austrijos-Vengrijos, Rusijos ir Osmanų (Turkijos) beviltiškai žlugo. Vokietiją pribaugė 1918 m. lapkričio 9 d. įvykusi revoliucija, nuvertusi imperatorių Vilhelmą II ir panaikinusi imperiją. Lietuvių veikėjai, pasinaudoję Vokietijos sunkia

padėtimi ir žinodami apie didlietuvius paskelbtą Vasario 16-osios Aktą, 1918 m. lapkričio 16 d. Tilžėje sudarė **Mažosios Lietuvos tautinę tarybą** – legitiminę krašto atstovybę. Šios nariai 1918 m. lapkričio 30 d. pasirašė atsiskyrimo nuo Vokietijos ir susijungimo su lietuvių tautos kamieniu – su Lietuvos valstybe *politinę Deklaraciją*, dabar žinomą **Tilžės Akto** vardu:

<...> Mes Lietuviai čionai Prūsų Lietuvoj gyvenantieji sudarome šito krašto dauguomenę, reikalaujame mes, remdamiesi ant Vilsono Tautų paties apsisprendimo teisės, priglaudimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos. <...>

Knygoje publikuojama 1936 m. Klaipėdos Ryto leidykloje išleisto puošnaus *Tilžės Akto* plakato (tu pasirinko pats signataras Jonas Vanagaitis) faksimilė. Yra žinomas paprastesnio dizaino *Tilžės Akto* plakatas, 1926 m. išleistas Šiauliuose *Grafikos* leidykloje. Iki šiol nerasto (manoma, mažesnio nei A4 formato) *Tilžės Akto* 1918 m. originalas laukia savo atradėjo.

Lapkričio 30-oji – viena reikšmingiausių datų ne tik Mažosios, bet ir visos Lietuvos istorijoje. *Tilžės Aktas* pirmą kartą Mažąją Lietuvą iškėlė į teisinį lygį: deklaravo visos lietuvių tautos vienybę, remdamasis tautų apsisprendimo teise pareikalavo Mažosios Lietuvos susijungimo su Lietuvos valstybe. Politine prasme *Tilžės Aktas* rėmėsi gyvuojančia tarptautine praktika, kad vienos ar kitos tautos, krašto likimą turi nuspręsti senieji gyventojai – autochtonai (ne atėjūnai kolonistai ar jų palikuoniai). Priimtojo Akto valia rėmėsi Lietuvos Respublikos delegacija 1919 m. Paryžiaus taikos konferencijoje. Kaip dalinį *Tilžės Akto* įgyvendinimo vyksmą reikia traktuoti iš Mažosios Lietuvos Tautinės Tarybos narių suformuoto **Vyriausio Mažosios Lietuvos gelbėjimo**

komiteto veiksmus (pirmininkas Martynas Jankus). Komitetas buvo 1923 m. sausio Klaipėdos krašto sukilimo prieš vokiškąją Klaipėdos krašto Direktoriją (administracinę valdžią) ir Prancūzijos okupaciją organizatorius ir koordinatorius. Dėka laimėto sukilimo, o tam buvo pasitelkti Lietuvos šauliai ir kariškiai savanoriai, prie Lietuvos valstybės autonomijos teisėmis 1923 m. buvo prijungtas nors Klaipėdos kraštas (Mažosios Lietuvos šiaurinė dalis) su Klaipėdos uostu! Tai atlikta pagal tarptautinę teisę – krašto Konvenciją ir Statutą. Dr. A. Matulevičius konstatuoja, kad pagrindinė Mažosios Lietuvos dalis – Karaliaučiaus kraštas, deju, tuomet liko Vokietijos sudėtyje (o po II pasaulinio karo atsidūrė SSRS valdžioje). Savo tyrinėjimus jis baigia tokiu tvirtinimu: ne bolševikų, lenkų, prancūzų ar britų reikalas, kad didlietuviai su mažlietuviais vadavo savo etnines žemes.

Moksliniu stiliumi parašytą knygą *Mažosios Lietuvos ir lietuvininkų fenomenas Europos kultūroje* sudarė vilnietė žurnalistė Loreta Nikolenkienė, redagavo rašytojas ir knygos rėmėjas žurnalistas Jonas Laurinavičius. Knygos dizainerė maketuotoja yra kaunietė Jūratė Bagurskienė, išleido Kauno leidykla *Naujasis Lankas*, išspausdino *Morkūnas ir Ko* spaustuvė taip pat Kaune. Knyga yra gausiai iliustruota istorinėmis nuotraukomis. Daugelis jų yra iš *Mažosios Lietuvos enciklopedijos* ir knygos autoriaus archyvų, taip pat kelios gautos iš fotožurnalistų Jono Česnavičiaus ir Valentino Juraičio. Tai objektyviai ir nepataikaujant kuriam nors iš kaimynų parašyta mokslinė knyga, kuri turėtų pasitarnauti geresniam Mažosios Lietuvos ir lietuvininkų reikšmės, jų europinio lygio kultūros paveldo Lietuvos istorijoje suvokimui ir įprasminimui.

